

แผนการสอนประจำบทที่ ๕

รายวิชา การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน

Buddhist Affairs Management in ASEAN

บทที่ ๕ การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศลาว

Development of Organization for the Administration of Laos

หัวข้อย่อย

๑. บทนำ
๒. ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในลาว
๓. พระพุทธศาสนาการบริหารและการปกครองในลาว
๔. การศึกษาของคณะสงฆ์ลาว โรงเรียนสงฆ์ และทิศทางเพื่อการพัฒนาคนในพระพุทธศาสนา
๕. บทสรุป

สรุปแนวคิดที่สำคัญ

ลาวเป็นกลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีประวัติและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ด้วยความที่เชื่อมโยงกันทั้งในเชิงพื้นที่กับประเทศไทย ทำให้ลาวมีพัฒนาการทางด้านพระพุทธศาสนา การจัดการองค์กร และการบริหารจัดการคล้ายกับประเทศไทย จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน ค.ศ. ๑๙๗๕ ทำให้พระพุทธศาสนาในลาวที่เคยมีแบบแผนอิงอยู่กับราชสำนักแบบสยาม มีสมณศักดิ์ และชั้นยศเช่นเดียวกับสยาม จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบราชาธิปไตย มาเป็นระบบคอมมิวนิสต์ ทำให้มีรูปแบบการจัดการองค์กร สอดคล้องกับการบริหารปกครองแบบใหม่ คือมีองค์กร พสล. ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริหาร มีคณะสงฆ์เป็นกรรมการแบบแผน ทำให้เกิดการบริหารในแบบองค์กรปกครองตามแบบอย่างของรัฐ รวมทั้งมีการจัดการศึกษาพัฒนาการศึกษา ดังปรากฏเป็นวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง ที่วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก ที่นับเป็นพัฒนาการของการจัดการศึกษา ในส่วนขององค์กรปกครอง มีตำแหน่งทางการปกครองเป็นประธานสงฆ์ประเทศ มีสถานะเหมือนสมเด็จพระสังฆราชในแบบประเทศไทย รวมทั้งมีการปกครองตามคณะสงฆ์แขวง เขต และระดับวัด ตามการปกครองของแต่ละประเทศ และนับเป็นพัฒนาการที่ควรศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศด้วย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาความหมายการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดองค์กรบริหาร
๓. เพื่อศึกษาการจัดองค์กรบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอาเซียน อาทิ องค์กรปกครองคณะสงฆ์ องค์กรทางการศึกษา องค์กรอื่น ๆ
๔. เพื่อศึกษาแนวโน้มของกิจการพระพุทธศาสนาต่อการบริหารองค์กร

กิจกรรมระหว่างเรียน

๑. ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารประกอบการสอนบทที่ ๔
๒. อาจารย์ผู้สอนบรรยายตามเนื้อหาที่กำหนด
๓. ผู้เรียนซักถาม
๔. อาจารย์ผู้สอนสรุปเนื้อหาประจำบท
๕. ผู้เรียนตอบคำถามประจำบทเพื่อการประเมินผลการเรียน

สื่อการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
๒. เอกสารประกอบการสอนบทที่ ๔
๓. สื่อ Power point ประจำบท
๔. สื่ออื่น ๆ อาทิ เช่น Flip Chart

การประเมินผล

๑. ประเมินผลจากความสนใจขณะศึกษาของผู้เรียน
๒. การซักถามของผู้เรียน
๓. การสอบกลางภาค

บทที่ ๔

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศลาว

บทนำ

ลาวก่อกำเนิดขึ้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ (ค.ศ. ๑๓๔๙) โดยในปี พ.ศ. ๑๘๕๙ เจ้าฟ้าจ๋ม กษัตริย์พระองค์แรกของชาวลาว ได้รวบรวมชาวลาวในจักรวรรดิซางและที่กระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ เข้าเป็นประเทศขึ้น นอกจากนี้ ยังผูกสัมพันธ์กับอาณาจักรใกล้เคียง เช่น อยุธยาในฝ่ายไทย เป็นต้น เพื่อความมั่นคงในการปกครอง^๑ ลาว ได้มีนักปราชญ์หลายท่านได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันตามที่พระมหาดาวสยาม วชิรปณ โณ, ดร.^๒ ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ลาว” โดยการยกเอามุมมองของท่านผู้รู้ต่าง ๆ เช่น หลวงวิจิตรวาทการที่กล่าวว่า ลาว มาจาก สัวะ หรือ ละว้า อันเป็นชื่อของชนชาติหนึ่งที่เป็นเจ้าของเดิมแห่งแผ่นดินนี้ เมื่อไทยอพยพมาปะปนกับพวกนี้ คนไทยจึงเรียกพวกเขาว่า ลาว แต่ในมุมมองของชาวอเมริกัน ศาสตราจารย์คิลตัน ดีออตต์ เห็นว่า ลาว แปลว่า ใหญ่หรือคนใหญ่ หมายถึงลาวเป็นชนชาติใหญ่หรือมีคนมาก มีความเจริญ มีอารยธรรมที่สูงส่ง ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับอาจารย์สีลา วีรวงศ์ ที่กล่าวว่า ลาว หมายความว่า เจริญหรือใหญ่ เพราะเพี้ยนมาจากคำว่า หลั่ง ลี ลุง ลวง และคำว่า ลวง เพี้ยนมาเป็น “หลวง” ในขณะที่ สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก) กล่าวว่า ลาว เพี้ยนมาจากคำว่า ดาว ซึ่งหมายถึง ฟ้าหรือสูงสุด เพราะลาวมาจากที่ราบสูงของจีน ถือได้ว่าเจริญและสืบมาจากแกน และคำว่า แกน เทียน ไข่ หมายถึง ฟ้าเช่นกัน

จากความหมายที่นักปราชญ์ได้กล่าวถึงพร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบนั้นแสดงให้เห็นที่มาของชนชาติลาวว่ามีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา ในตำนานพื้นบ้านได้กล่าวถึงกษัตริย์พระองค์หนึ่งที่มีชื่อเสียงคือ ขุนลอ แห่งอาณาจักรหนองแส ทรงเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ มีอำนาจมาก จากนั้นจึงมีกษัตริย์ปกครองต่อเนื่องกันมาคือ ๑. ขุนตาม ๒. ขุนขวา ๓. ขุนสูง ๔. ขุนคต ๕. ขุนคม ๖. ขุนคิม ๗. ขุนคม ๘. ขุนคาบ ๙. ขุนเคา ๑๐. ขุนคาน ๑๑. ขุนแพง ๑๒. ขุนเพ็ง ๑๓. ขุนเพิน ๑๔. ขุนคำ ๑๕. ขุนย้ง ๑๖. ท้าวแท่น ๑๗. ท้าวยุง ๑๘. ท้าวเผิก ๑๙. ท้าวพิน ๒๐. ท้าวพาด ๒๑. ท้าวหว่าง ๒๒. ท้าวหลัง (พระยาลังอิราช) ๒๓. เจ้าฟ้าโง้ม (พระยาสุวรรณคำผง) ตามลำดับ^๓

ปัจจุบัน ประเทศลาว มีชื่อในทางการว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” (สปป.ลาว)(Lao People’s Democratic Republic) มีพรมแดนติดจีนและพม่าทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดต่อกับเวียดนามทางทิศตะวันออก ติดต่อกับกัมพูชาทางทิศใต้และติดต่อกับประเทศไทยทางทิศตะวันตก **พื้นที่** : ๒๓๖,๘๐๐

^๑ มุลมรดกชนชาติอ้ายลาว, (อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินารสสกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชแห่งราชอาณาจักรลาว ๑๒ มี.ค.๒๕๒๘) กรุงเทพฯ: หจก.จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๘, หน้า ๕๑-๕๕

^๒ พระมหาดาวสยาม วชิรปณ โณ, ดร. **พระพุทธศาสนาในประเทศลาว**. (เม็ตทรายพริ้นติ้ง: กรุงเทพฯ) ๒๕๔๖, หน้า ๒๔-๒๖.

^๓ สงวน รอดบุญ ผศ. **พุทธศิลปะลาว**. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๒๖) หน้า ๕๓

ตารางกิโลเมตร (ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทย) แบ่งเป็น ๑๖ แขวง และ ๑ เขตปกครองพิเศษ โดยมีนครหลวงเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวง

ในภูมิภาคอาเซียน นับได้ว่าลาวเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนประเทศเดียวที่ไม่มีทางออกทะเลแต่เป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายและใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่งและสำหรับการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อใช้ในประเทศและส่งขายให้กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียนเป็นลำดับที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเข้าเป็นประเทศอาเซียนพร้อมกับพม่า

ปัจจุบัน ลาวมีประชากร ๕.๖ ล้านคน (ปี ๒๕๔๘) ประกอบด้วย ชาวลาวลุ่ม ๖๘%, ลาวเทิง ๒๒%, ลาวสูง ๙% รวมประมาณ ๖๘ ชนเผ่า นับถือศาสนา ๗๕% นับถือพุทธ, นับถือผี ๑๖% เมืองหลวงของลาวคือ นครหลวงเวียงจันทน์ ระบบการปกครองเป็นระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (ทางการลาวใช้คำว่า ระบบประชาธิปไตยประชาชน) ร้อยละ ๗๕ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๑๖-๑๗ นับถือผี ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ (ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน) และอิสลาม (ประมาณ ๓๐๐ คน) ปกครองด้วยระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (ทางการลาวใช้คำว่า ระบอบประชาธิปไตยประชาชน) โดยพรรคการเมืองเดียวเป็นองค์กรชั้นนำประเทศ คือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวมีอำนาจสูงสุดตั้งแต่ลาวเริ่มปกครองในระบอบสังคมนิยม เมื่อ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นมา^๔

ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในลาว

ศาสนาในยุคเดิมของชาวลาวนั้นนับถือ ผี บูชาธรรมชาติ และเชื่อว่า แถน คือผู้สร้างโลกและเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองมนุษย์ การจะทำให้แถนโปรดปรานนั้นจึงต้องมีการอ่อนน้อม เช่น ขอฝนด้วยการแห่และจุดธูปไฟ เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมี การนับถือผีตามธรรมชาติ เช่น ผีปู่ตา ผีसानางไม้ รวมไปถึงปู่ สังกะสา ย่าสังกะสี ซึ่งเชื่อว่าเป็นมนุษย์คู่แรกของโลก^๕

ประเทศลาวถือเป็นประเทศบ้านพี่เมืองน้องกับไทย มีวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนักเนื่องจากเคยมีความสัมพันธ์ฉันพี่น้องมาแต่โบราณ เดิมชาวลาวนั้นอพยพมาจากจีนเมื่อตอนอยู่ในอาณาจักรอ้ายลาว เมื่อประมาณ พ.ศ. ๖๑๒ ก็ได้ นับถือพุทธศาสนาแบบมหายานมาก่อน เมื่อถูกจีนรุกรานจึงได้อพยพมาอยู่ในเมืองล้านช้างประมาณ พ.ศ. ๑๒๕๐ ก็กลับมาเป็นนับถือผีसानางเช่นเดิมอีก

ต่อมาเมื่อเจ้าสุวรรณคำผงขึ้นเสวยราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๕-๑๘๙๖ ทรงมีพระโอรส ๖ พระองค์ในบรรดาพระโอรสเหล่านั้น เจ้าฟ้าจ๋มมีลักษณะผิดแผกจากพระโอรสองค์อื่นคือ “มีฟันและลิ้นเป็นสีดำ” โหรทำนายว่า “เป็นกาลกีนี เป็นกาลีบ้านกาลีเมือง” จึงได้นำไปลอยแพและแพนั้นได้ลอยมาถึงเมืองขอม (กัมพูชา) เจ้าฟ้าจ๋มจึงได้รับการเลี้ยงดูจากพระมหาปาสมันตเถระ ครั้นเจริญวัย ได้เข้าถวายตัวเป็นมหาดเล็กในราชสำนักของพระเจ้าอินทปัตต์ ต่อมาได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระเจ้าอินทปัตต์ พระนามว่า “พระนางแก้วยอดฟ้า” (ฟ้าหญิงคำหยาด)

^๔ <http://www.thai-aec.com/ประเทศอาเซียน-๑๐-ประเทศ, ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๙>

^๕ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา ดร. **พระพุทธศาสนาในประเทศลาว**. เม็ดทรายพริ้นติ้ง กรุงเทพฯ ๒๕๔๖ หน้า ๒๖.

ภายหลังที่พระบิดาให้ไปตีเมืองล้านช้างและสามารถยึดเมืองล้านช้างได้ในปี พ.ศ. ๑๘๙๖ แล้วขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๒๓ ของราชวงศ์ล้านช้าง ทรงพระนามว่า “พระเจ้าฟ้าจุ่มแห่งล้าครณี” แห่งอาณาจักรล้านช้างในยุคนั้นกล่าวคือพระนางแก้วยอดฟ้าพระมเหสีผู้ทรงเคยนับถือพุทธศาสนามาก่อน เมื่อครั้งอยู่ในเมืองขอมทรงเห็นประชาชนนับถือผีสงเทวดาและฆ่าสัตว์บูชาเช่นสรวงจึงได้ทูลขอให้พระเจ้าฟ้าจุ่มไปอัญเชิญพระพุทธรูปมาเผยแพร่ในอาณาจักรล้านช้าง พระเจ้าฟ้าจุ่มทรงเห็นด้วย จึงให้ทูตไปทูลนิมนต์พระสงฆ์เขมรเข้ามาเผยแพร่ในประเทศลาวและพระนางยังได้ขอร้องทางเขมรได้จัดส่งพระสงฆ์มาประกาศศาสนาแบบเถรวาทซึ่งมีพระมหาปาสมันตเจ้าเป็นประมุข เข้ามาเผยแพร่ในล้านช้าง พระพุทธรูปจึงได้เผยแพร่สู่ประเทศลาวและได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากพระเจ้าฟ้าจุ่ม

เนื่องจากพระเจ้าฟ้าจุ่มเคยได้รับอุปการะจากพระมหาปาสมันตเถระเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ด้วย พระมหาปาสมันตเถระและคณะได้เดินทางออกจากเมืองกัมพูชา เมื่อปีพ.ศ. ๑๙๐๒ ไปตามลำดับจนถึงเมืองแกพร้อมกับนำเอาพระพุทธรูปปางห้ามญาติ ชื่อพระบาง และพระไตรปิฎกไปด้วยเพื่อที่จะถวายแก่พระเจ้าฟ้าจุ่ม เมื่อคณะสงฆ์เดินทางมาถึงเวียงจันทน์เจ้าเมืองจันทน์ได้นิมนต์พักสมโภชพระบางอยู่ ๓ ค่ำ ๓ วัน แล้วคณะสงฆ์ก็เดินทางต่อไปยังเวียงคำ อารธนาพระเถระไปในเมืองประชาชนได้มาสมโภชพระบางกัน ๓ ค่ำ ๓ วัน ครั้นจะเดินทางต่างปรากฏว่าพระพุทธรูปไม่สามารถยกไปได้จึงเสี่ยงทายว่าเทวดาอารักษ์คงปรารถนาจะให้พระบางอยู่ที่เวียงคำพระเถระและผู้ติดตาม ได้มีเดินทางไปยังเมืองเชียงทอง ครั้นถึงเชียงทองได้เข้าเฝ้าพระเจ้าฟ้าจุ่มและพระมเหสีพระเถระและคณะจึงได้เผยแพร่พุทธศาสนาในลาวจนเจริญรุ่งเรืองประดิษฐานมั่นคงสืบมา

กล่าวได้ว่า พระพุทธรูปในยุคพระเจ้าฟ้าจุ่มมีความชัดเจนทางประวัติศาสตร์มากที่สุด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยเรื่อง “อิทธิพลพระพุทธรูปในประเทศลาว” ของพระครูวิสิฐ ปญญาวัฒน์และ คณะ อธิบายถึงอิทธิพลของพระพุทธรูปในยุคของพระเจ้าไชยกุมาร ผู้ก่อตั้งอาณาจักรจำปาสัก เป็นศูนย์กลางแห่งการเผยแพร่พระพุทธรูปจนเกิดเป็นแนวคิดที่มีผลต่อประเทศทั้งในด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ^๖

แต่ว่า รัชสมัยของพระเจ้าฟ้าจุ่มนั้นเต็มไปด้วยศึกสงครามทำให้ชาวลาวที่มีนิสัยรักความสงบเกิดความเบื่อหน่าย จนในที่สุดพร้อมใจกันปลดพระเจ้าฟ้าจุ่มออกจากราชสมบัติ แล้วอภิเษกพระราชโอรสของพระองค์ ซึ่งพระนามว่า “พญาสามแสนไท” ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต่อมา พญาสามแสนไทได้ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาซึ่งทำให้มีการจัดระเบียบบ้านเมืองตามแบบแผนวิธีการที่ได้รับจากประเทศไทยเป็นอันมาก ในด้านการพระพุทธรูปพญาสามแสนไททรงทำนุบำรุงพระพุทธรูปให้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เช่น ทรงสร้างวัดมโนรมย์ วัดอุโบสถ หอสมุด โรงเรียนปริยัติธรรม เป็นต้น และทรงเจริญพระราชไตรภพทางกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนถึงกัมพูชา เวียดนามซึ่งถือได้ว่าในสมัยนี้เป็นสมัยแห่งการจัดสรรบ้านเมืองและการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นอย่างมาก

^๖ พระครูวิสิฐ ปญญาวัฒน์และคณะ, อิทธิพลพระพุทธรูปในประเทศลาว, (เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยเชียงใหม่) ๒๕๕๓.

สมัยพระเจ้าวิสุทธาราชาธิปัต (พ.ศ.๒๐๔๔-๒๐๖๓) บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ กษัตริย์ทรงเอาใจใส่ทำนุบำรุงพุทธศาสนาได้สร้างวัดวาอารามต่าง ๆ เช่น สร้างวัดบรมมหาราชวังเวียงทอง วัดวิสุทธาราชเพื่ออัญเชิญพระบางจากเวียงคำมาประดิษฐานที่วัดนี้ ต่อมาทรงสร้างวัดโพธิ์สบเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระราชบิดาที่ได้สวรรคตไป

ในรัชสมัยพระเจ้าโพธิสารราช (พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๐๙๐) พระองค์เป็นผู้เคร่งครัดทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งได้ทรงมีพระราชโองการให้พลเมืองเล็กลงนับถือผีสาบเทวดา เลิกทรงเจ้าเข้าผีทั่วพระราชอาณาจักรทรงให้รื้อศาลหลวง ศาลเจ้าผีเสื้อเมืองทรงเมือง และให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแทนทรงสร้างวัดสุวรรณเทวโลกแต่เนื่องจากประเพณีการนับถือผีนั้นมีมานานมากและได้ฝังเข้าไปในจิตใจของประชาชนทั่วไป จึงยากที่จะเลิกอย่างเด็ดขาดได้

ครั้นต่อมาทางอาณาจักรล้านนาว่างกษัตริย์ปกครองจึงได้อัญเชิญเจ้าไชยเชษฐาหรือ เชษฐวงศ์ พระโอรสของพระเจ้าโพธิสารไปครองนครล้านนา เมื่อปีพ.ศ. ๒๐๘๙ พระเจ้าโพธิสารเสด็จสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๐๙๐ ด้วยถูกช้างล้มทับขณะประพาสป่า ทรงกลับนครได้เพียง ๓ สัปดาห์ก็สวรรคตเมื่อสวรรคตแล้ว พระโอรสทั้งหลายต่างแย่งชิงราชสมบัติกันอาณาจักรลาวได้แตกเป็น ๒ ฝ่าย คือ อาณาจักรฝ่ายเหนือ และฝ่ายใต้พระเจ้าไชยเชษฐาแห่งล้านนา จึงยกทัพตีกรุงล้านช้างและได้อัญเชิญพระแก้วมรกตที่ประดิษฐานอยู่ที่วัดบุปผาราม เชียงใหม่รวมทั้งพระพุทธรูปสี่องค์ (พระสิงค์) และพระแก้วขาวไปด้วยเมื่อเสด็จถึงล้านช้าง ทรงยึดราชสมบัติจากเจ้าครองนครทั้งสองได้ด้วยความเกรงกลัวของเจ้าครองนครทั้งสอง จึงทรงครองนครทั้งสองซึ่งเรียกว่ากรุงศรีสัตนาคนหุต พระองค์จึงขึ้นครองราชสมบัติ นับเป็นมหाराชาองค์ที่ ๒ ของลาว ที่ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงพระนามว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” พระพุทธศาสนาในยุคของพระเจ้าเชษฐาธิราช นับว่ามีความเจริญสูงสุดทรงได้สร้างวัดสำคัญมากมาย ในกำแพงเมืองมีวัดอยู่ประมาณ ๑๒๐ วัดและยังได้สร้างวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกตที่นำมาจากเมืองเชียงใหม่ ในสมัยนี้ได้มีการแต่งวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น สังข์สินชัย การเกต พระลักพระราม เป็นต้น สมัยนี้ราชอาณาจักรไทยได้มีความสัมพันธ์ลาวอย่างแน่นแฟ้นได้ร่วมมือกันเพื่อต่อสู้กับพม่า ได้สร้างเจดีย์ “พระธาตุศรีสองรัก” ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เพื่อเป็นอนุสรณ์ แห่งความเป็นพี่เป็นน้องกันของสองอาณาจักร

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ทรงย้ายเมืองหลวงจากเมืองเชียงคำมาอยู่ที่เวียงจันทน์ ได้ประดิษฐานพระแก้วมรกต และพระแซกคำ (พระพุทธรูปสี่องค์) ไว้ที่เวียงจันทน์ เรียกว่าเวียงจันทน์ล้านช้าง ส่วนพระบางประดิษฐานไว้ที่เมืองเชียงทองจึงได้ชื่อว่าหลวงพระบางมาจนถึงบัดนี้บางครั้งก็เรียกชื่อว่าล้านช้างหลวงพระบางและได้สร้างวัดเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตขึ้นเป็นพิเศษพระองค์ได้ทรงสร้างพระธาตุหลวงซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมชั้นยอดเยี่ยมของลาวเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๙ ซึ่งต่อมาได้ถูกพวกปล้นจากญวนทำลายเสียหายไปมาก นอกจากพระองค์จะได้ทรงสร้างพระธาตุ อื่น ๆ และพระพุทธรูปสำคัญ ๆ อีกมากมายเช่น พระเจ้าองค์ดื้อ ที่เวียงจันทน์ พระเจ้าองค์ดื้อ ที่อำเภอท่าบ่อจังหวัดหนองคาย พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสนทรงสร้างวัดพระธาตุ ที่จังหวัดหนองคาย และพระธาตุที่จมน้ำโขงอยู่พระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย สร้างวัดศรีเมือง จังหวัดหนองคายและพระประธานในโบสถ์ นามว่า พระไชยเชษฐา พระศรีโคตรบูร

ที่แขวงคำม่วน พระธาตุอู่อั้ง ที่แขวงสุวรรณเขต (สุวรรณเขต) พระธาตุศรีสองรัก^๗ อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย และทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม เป็นต้น

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงประทับประคองนำราชอาณาจักรล้านช้างผ่านพ้นภัยการเป็นเมืองขึ้นของพม่าไปได้ตลอดรัชสมัยของพระองค์ แม้ว่าในขณะนั้นอาณาจักรล้านนา (เสียแก่พม่า พ.ศ. ๒๑๐๑) และอาณาจักรศรีอยุธยา (เสียแก่พม่า พ.ศ. ๒๑๐๗) ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้ว แต่หลังจากพระองค์สวรรคตในปี พ.ศ. ๒๑๑๔ พม่าถึง พ.ศ. ๒๑๑๗-๒๑๑๘ พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองได้ยกทัพมาตีลาวและได้รับชัยชนะ และทรงนำโอรสองค์เดียวของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งประสูติในปีที่สวรรคตไว้เป็นองค์ประกันที่หงสาวดีด้วย ต่อจากนั้นมาหลายปีแผ่นดินลาวก็วุ่นวายด้วยเรื่องราชสมบัติ จนพ.ศ. ๒๑๓๔ พระเถระเจ้าอาวาสวัดต่างๆ จึงได้ประชุมกันลงมติให้ส่งทูตไปเชิญเจ้าชายหน่อแก้วโกเมนซึ่งเป็นตัวประกันอยู่ประเทศพม่ากลับมาครองราชย์และในเวลาอันพระเจ้าบุเรงนองสวรรคตลง พม่าเริ่มอ่อนแอลงและเจ้าหน่อแก้วโกเมนขึ้นครองราชย์สมบัติ พ.ศ. ๒๑๓๕ และประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นกับพม่าต่อไป

ในรัชกาลต่อมา คือพระเจ้าสุริยวงศา ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความปรีชาสามารถ และเข้มแข็งสามารถปกครองให้ลาวสงบเรียบร้อยได้ ในสมัยนี้วัฒนธรรมรุ่งเรือง ศิลปกรรมดนตรี ปติมากรรมต่าง ๆ เจริญแพร่หลาย พระพุทธศาสนาในยุคนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่เวียงจันทน์ พระสงฆ์จากต่างประเทศ เช่น กัมพูชา พม่า ฯลฯ ต่างมุ่งหน้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาที่กรุงเวียงจันทน์อันได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้ ว่ากันว่าพระสงฆ์นั้นมีจำนวนมากกว่ทหารในกองทัพของจักรพรรดิแห่งเยอรมันเสียอีก^๘

ยุค ๓ อาณาจักร

ปลายรัชกาลของพระเจ้าสุริยวงศาซึ่งอยู่ในวัยชรา ทรงมีพระโอรสพระองค์เดียว แต่ถูกลงโทษถูกประหารชีวิตเพราะประพฤติประเวณี พระเจ้าสุริยวงศาสวรรคตสิ้นรัชกาลใน พ.ศ. ๒๑๓๕ แผ่นดินลาวก็ตกอยู่ในความยุ่งเหยิงอีกครั้ง เกิดการแก่งแย่งราชสมบัติกันอย่างรุนแรง ทั้งเวียดนามและสยามได้เข้ามาแทรกแซงส่งผลให้อาณาจักรลาวได้แตกเป็น ๒ อาณาจักร คือ เมืองหลวงพระบาง กับเมืองเวียงจันทน์ และแตกเป็น ๓ แคว้นในเวลาต่อมา (หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก) ต่างระแวงกันและคอยหาโอกาสแย่งชิงอำนาจกันจนถึงกับไปผูกมิตรกับต่างประเทศเพื่อกำจัดกันและกัน เช่นฝ่ายหนึ่งเข้ากับพม่า ฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทย หรือฝ่ายหนึ่งเข้ากับไทยฝ่ายหนึ่งเข้ากับญวน เป็นต้น

จนในที่สุด ไทยในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งเป็นมิตรกับหลวงพระบางก็เอกราชจากพม่าได้แล้ว ก็ยกทัพมาตีเวียงจันทน์ซึ่งเป็นพันธมิตรของพม่า เข้ายึดครองได้ในพ.ศ. ๒๑๖๑ และได้นำเอา พระแก้วมรกต

^๗ พระธาตุศรีสองรัก คือความสัมพันธ์ระหว่างสองอาณาจักรไทยและลาว “ศรี”ในชื่อเจดีย์หมายถึง “ศรีอยุธยา กับศรีสัตตนาคนหุต” เกิดขึ้นในสมัยนี้ มีพิธีทำบุญร่วมกันในทุกวันเพ็ญเดือนหก ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน “พระพุทธศาสนาในอาเซียน”, พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), หน้า ๑๙๗

^๘ มาติน สจ๊วต-ฟอกซ์, ประวัติศาสตร์ลาว (History of Laos), โดย จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ แปล, กรุงเทพฯ:มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, ๒๕๕๖) หน้า ๑๗

ไปยังอาณาจักรไทยด้วยอาณาจักรเวียงจันทน์ได้สลายตัวลงเป็นดินแดนของไทยใน พ.ศ. ๒๓๗๑ ส่วนอาณาจักรหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองเอกของไทยได้ส่งทูตไปอ่อนน้อมและมอบบรรณาการแก่เวียดนาม พ.ศ. ๒๓๗๔ กลายเป็นข้ออ้างของฝรั่งเศสผู้เข้ายึดครองเวียดนามในสมัยต่อมาที่จะเข้าครอบครองลาวต่อไป

ยุคอาณานิคม

ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ประเทศฝรั่งเศสเริ่มให้ความสนใจที่จะขยายอำนาจเข้ามาสู่ดินแดนในแถบลุ่มแม่น้ำโขง โดยเริ่มจากการยึดครองแคว้นโคชินจีนหรือเวียดนามใต้ก่อน (พ.ศ. ๒๔๐๒) รุกคืบเข้ามาสู่ดินแดนเขมรส่วนนอกซึ่งไทยปกครองในฐานะประเทศราช (พ.ศ. ๒๔๐๖) จากนั้นจึงได้ขยายดินแดนในเวียดนามต่อจนกระทั่งสามารถยึดเวียดนามได้ทั้งประเทศ (พ.ศ. ๒๔๒๖) พรหมแดนของสยามทางด้านประเทศราชลาวจึงประชิดกับดินแดนอาณานิคมของฝรั่งเศสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่อมาดินแดนลาวทั้งหมดก็เปลี่ยนไปตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศฝรั่งเศสจากการใช้เล่ห์เหลี่ยมของโอกุสต์ ปาวี กงสุลฝรั่งเศสโดยการใช้เรือรบมาปิดอ่าวไทยเพื่อบังคับให้ยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงรวมทั้งดินแดนอื่น ๆ ให้ ลาวถูกรวมเข้าเป็นอินโดจีนของฝรั่งเศส เมื่อพ.ศ. ๒๔๓๖

อาณาจักรลาวได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสโดยลำดับ ลาวถูกฝรั่งเศสครอบครองอยู่ประมาณ ๔๕ ปี จึงได้เอกราชกลับคืนโดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ มีชื่อเป็นทางการว่า “พระราชอาณาจักรลาว”

กระแสของพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสในยุคอาณานิคมนี้ ฝรั่งเศสได้แยกเรื่องรัฐและศาสนาออกจากกันตามแนวคิดแบบตะวันตก พุทธศาสนาจึงมิได้เป็นศาสนาประจำรัฐอีกต่อไป และเมื่อฝรั่งเศสนำระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาในลาว พระสงฆ์ลาวก็เริ่มสูญเสียบทบาทในด้านการศึกษาและการเป็นผู้นำทางสติปัญญาแก่สังคมไปด้วย ทำให้พุทธศาสนาของลาวในยุคอาณานิคมเสื่อมลง

ยุคชาตินิยมลาว

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ กองทัพญี่ปุ่นได้รุกเข้ามาในลาวและดินแดนอินโดจีน ในช่วงญี่ปุ่นใกล้แพ้สงคราม คนลาวได้รวมตัวกันเป็น "ขบวนการชาตินิยมลาว" ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ขบวนการลาวอิสระซึ่งเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อกู้เอกราชลาวในเวลานั้นประกาศเอกราชให้ประเทศลาวเป็นประเทศ ผู้ที่มีบทบาทในการประกาศเอกราชคือเจ้าสุวธรรมภูมา เจ้าเพชรราชและเจ้าสุภานุวงศ์โดย มีเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ามหาชีวิต (พระมหากษัตริย์) จากอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางเดิม ก็ได้รวมทั้ง ๓ อาณาจักรคือ ล้านช้าง หลวงพระบาง ล้านช้างเวียงจันทน์ และล้านช้างจำปาศักดิ์ เข้าด้วยกันเป็นราชอาณาจักรลาว ได้รับเอกราชคืนเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยมีชื่อเป็นทางการว่า “พระราชอาณาจักรลาว” แต่ก็เกิดศึกภายในลาวกันเองในระยะนี้

ช่วงเวลานี้ มีการปลุกกระตมให้สำนึกถึงประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของลาวอันมีพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง จึงเกิดความพยายามที่จะฟื้นฟูพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการปลุกฝัง

ความรู้สึกรักชาติ และวัดได้กลายเป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราช พุทธศาสนาจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการต่อสู้ของประชาชน จากการครอบครองของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง^๙

พระสงฆ์ลาวตื่นตัวกับกิจกรรมการเผยแพร่ เช่น พระมหาปาล ตั้งโรงเรียนสอนอักษรธรรมและโรงเรียนศีลธรรมแก่เยาวชนลาว สร้างสำนักกรรมฐานและออกวารสารเป็นต้น^{๑๐}

หลังยุคอาณานิคม ลาวตกอยู่ในความยุ่งยากทางการเมืองอีกหลายครั้ง การต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างทุนนิยมประชาธิปไตยและสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นไปอย่างเข้มข้น "ขบวนการประเทศลาว" ได้นำพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับระบบทุนนิยม

ยุคคอมมิวนิสต์

ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์เสด็จสวรรคต เจ้าสว่างวัฒนาจึงขึ้นครองราชย์เป็นเจ้ามหาชีวิตแทน เหตุการณ์ในลาวยุ่งยากมาก เมื่อเจ้าสุภานุวงศ์ (หนึ่งในคณะลาวอิสระ) ประกาศตนเป็นพวกฝ่ายซ้ายนิยมคอมมิวนิสต์ และเป็นหัวหน้าขบวนการปะเทดลาว ได้ออกไปเคลื่อนไหวทางการเมืองในป่า เพราะถูกฝ่ายขวาในลาวคุกคามอย่างหนัก ต่อมาร้อยเอกกองแลทำการรัฐประหารรัฐบาลเจ้าสุวรรณภูมา แต่ไม่สำเร็จ เหตุการณ์ทางการเมืองในระยะต่อมาบีบให้ลาวต้องตกอยู่ท่ามกลางสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง ซึ่งมีความรุนแรงยิ่งกว่าครั้งแรก และเป็นปัจจัยก่อให้เกิดสงครามกลางเมืองและรัฐประหารหลายครั้งด้วยกัน

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและเวียตนามเหนือ โดยการนำของเจ้าสุภานุวงศ์ ก็ยึดอำนาจรัฐจากรัฐบาลประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาสำเร็จ เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนาทรงยินยอมสละราชสมบัติ พรรคปฏิวัติลาวจึงประกาศสถาปนาประเทศลาวเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” อย่างเป็นทางการในวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ภายใต้ระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์โดยสมบูรณ์

ปัจจุบันประเทศลาวมี ทองลุน สีสุลิด เป็นนายกรัฐมนตรี ลาวประกาศวิสัยทัศน์เรื่องการยกฐานะประเทศให้พ้นจากความยากจนว่า ลดความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทให้แคบลง จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะปกป้องสิทธิของพลเมือง และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลาวยังเป็นหนึ่งในประเทศที่จำนวนประชากรวัยหนุ่มสาวขยายตัวเร็วที่สุดในโลก โดยขณะนี้ลาวมีประชากรอายุไม่ถึง ๓๐ ปีประมาณ ๗๐% ของประชากร ๖.๗ ล้านคน

ในช่วงแรกของการปกครองโดยรัฐบาล สปป.ลาว มีการควบคุมวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวด มีการทำลายหนังสือที่ขัดแย้งกับความเชื่อใหม่ ประหารผู้คนที่คิดล้มระบอบใหม่ และควบคุมชีวิตประชาชนอย่างเข้มงวด ประชาชนลาวเป็นจำนวนมากหนีออกนอกประเทศ แม้พระสงฆ์เองก็ถูกไล่ให้ไปปลูก

^๙ <https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติศาสตร์ลาว>, ๑๑ มิ.ย. ๒๕๕๙

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๖

ผัก เลี้ยงหมู และห้ามมีการบรรพชาอุปสมบท ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงมาก แม้แต่สมเด็จพระสังฆราชของลาวยังต้องหลบหนีไปอยู่ประเทศไทยและได้มรณภาพที่นี่^{๑๑}

ภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างการบริการคณะสงฆ์ในประเทศลาว

^{๑๑} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน “สุชาติ หงษา,ดร., ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ: สยาม, ๒๕๕๐) หน้า

ยุคปัจจุบัน

สภาพการปกครอง และการบริหารด้านเศรษฐกิจของลาวเริ่มผ่อนคลายมากขึ้นในระยะหลังของ ทศวรรษ ๒๕๓๐ เนื่องจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต

พุทธศาสนาในระบอบสังคมนิยมลาวได้รับการตีความใหม่ ผสมผสานแนวคิดการต่อสู้เพื่อเอกราช และ หลักการของสังคมนิยมเข้าไว้ด้วย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๒ เป็นต้นมา ประเพณีและพิธีกรรมในพุทธศาสนาถูก ประยุกต์ใช้เป็นยุทธวิธี ในการจัดระเบียบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น ในการประกอบพิธีกรรมทาง พุทธศาสนา มีการอธิบายและแทรกแนวคิดลัทธิมาร์กซ์-เลนิน (Marxism-Leninism) เข้าไปด้วย เป็นต้น นับเป็นการใช้พุทธศาสนาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลคอมมิวนิสต์ลาวอย่างได้ผล ทำให้พุทธศาสนา กับลัทธิสังคมนิยมอยู่เคียงคู่กันได้เป็นกลมกลืนในสังคมนิยมแบบลาว

ระยะหลังพระพุทธรูปได้รับการคุ้มครองและยกย่องว่าเป็นศาสนาประจำชาติลาว มีคณะสงฆ์ นิิกายเดียว คือหินยานแบบลังกาวงศ์ มีประมุขสงฆ์เรียกว่า “ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ลาว” วัดยังเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม ประเพณี สำหรับประชาชนและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับคนใน ภูมิภาคนี้และทั่วโลกอีกด้วย

ในปัจจุบันนี้บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดีมีการก่อตั้ง สถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์ เช่น วิทยาลัยสงฆ์ประจำกรุงเวียงจันทน์ เป็นต้น และมี พระสงฆ์จำนวนมากที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย หรือประเทศไทย รวมทั้งมีการสร้างวัด ไทยในต่างประเทศเพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางได้บุคคลากรทางพระพุทธศาสนา และการประกาศพระพุทธรูปศาสนาในต่างแดนด้วย นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาทางศาสนาของประเทศลาว

แนวโน้มพระพุทธศาสนาในอนาคต

ในอนาคตลาวจะมีการเปิดรับวัฒนธรรมและความเจริญภายนอกมากยิ่งขึ้นและเป็นสังคมที่เปิดรับสิ่ง ใหม่ๆมากกว่านี้ พระสงฆ์ลาวที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศแล้วจะกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ได้นำ ความรู้พร้อมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าเป็นเครื่องมือในการทำงาน จนทำให้เกิดเครือข่ายชาวพุทธที่สามารถ เชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก พร้อมทั้งกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของบทความ หนังสือ วีดีโอ ทั้งภาษาลาวและภาษาอังกฤษ ผู้คนสามารถเข้าถึงองค์ ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาได้มาก

จากบทบาทพระสงฆ์ดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในวงการพระพุทธศาสนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น

๑. ด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธและวัฒนธรรม

วัดต่าง ๆ จะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ โดยพระสงฆ์จะเชื่อมโยง วัดและกิจกรรมของวัดเข้ากับ รัฐและการท่องเที่ยว ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตัวอย่างดังกล่าวที่เกิดขึ้นแล้วที่ หลวงพระบาง นับว่าเป็นการบริหารวัด ชุมชน รัฐและการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี พระสงฆ์จะทำ

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อประเทศลาว

พุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของลาว โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำและวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน วัดและพระสงฆ์จึงเปรียบเสมือน "ธรรมานุญวัฒนธรรม" ที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่กำหนดวิถีชีวิตของชาวลาวยิ่งกว่ากฎหมายบ้านเมืองเสียอีก พุทธศาสนายังเปรียบเสมือน "ธรรมานุญชีวิต" ของพลเรือนชาวลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เมืองหลวงพระบาง มีชีวิตผูกติดอยู่กับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีที่สำคัญ เช่น "การทำบุญธาตุหลวง" เป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวหลวงพระบาง และเป็นเอกลักษณ์ของเมืองอันเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาแห่งนี้

๑. ด้านสังคม

พระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาวลาวพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อของประชาชนลาวพิธีกรรมและวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ประเพณีทำบุญธาตุหลวงเป็นประเพณีประจำชาติที่เชิดหน้าชูตาของประเทศลาว ด้านศิลปวัฒนธรรมได้เกิดมีศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนามากมายล้วนมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมเป็นอย่างมากนอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ เช่นในชุมชนต่าง ๆ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของชุมชนในด้านให้คำปรึกษาช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ปัจจัยสี่แก่ประชาชนวัดได้เป็นศูนย์กลางการพบปะของชาวบ้านและทางราชการ เป็นต้น

๒. ด้านการเมือง

พุทธศาสนาในประเทศลาวนั้นเมื่อเสื่อมโทรมก็เนื่องจากการได้รับการบีบคั้น ทำลายจากทางการเมืองเช่นในคราวที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมือง ประเทศลาวได้ทำการปฏิวัติใหม่ ได้ทำลายล้างสถาบันสำคัญของประเทศ ได้แก่ สถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ มีพระสงฆ์ถูกฆ่าตายจำนวนมากมาย และบางส่วนต้องลี้ภัยออกมาเพื่อเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และถึงคราวที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก็ได้รับการสนับสนุนจากทางการเมืองเช่นเดียวกันดังที่ปรากฏในอดีตและปัจจุบัน บทบาทของพุทธศาสนาในยุคที่คอมมิวนิสต์ครอบครอง ได้แก่ การใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพเชื่อถือ ให้ประยุกต์คำสอนทางพุทธศาสนาเข้ากับคำสอนของคอมมิวนิสต์ พระสงฆ์หลายรูปจำเป็นต้องทำตาม บางรูปขัดขืนก็จะถูกฆ่าตายอย่างโหดเหี้ยม

ในปัจจุบันนี้ บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบพระพุทธศาสนาก็ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดีมีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้น เป็นวิทยาลัยสงฆ์ เช่น วิทยาลัยสงฆ์พระองค์ตื้อ ประจำกรุงเวียงจันทน์ เป็นต้น และขยายไปส่วนในส่วนอื่นของลาว และบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรลาวว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและพระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก”^{๑๒}

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*, กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๐ หน้า ๒๐๓.

๓. ด้านเศรษฐกิจ^{๑๓}

อิทธิพลพุทธศาสนาด้านเศรษฐกิจนั้น ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่วิถีปฏิบัติที่เน้นความขยัน ประหยัดอดออมนั้น จะไม่แตกต่างจากประเทศไทยนัก เพราะเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมประเพณีไม่แตกต่างกัน แต่ประเทศลาวในปัจจุบันโดยรวมอยู่ในฐานะประเทศปิด ไม่ยอมเปิดกว้างเท่าที่ควร ระบบเศรษฐกิจจึงเป็นการพึ่งพาตัวเอง เศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นระบบเกษตรกรรมแบบพึ่งพาตนเอง แต่ก็เริ่มมีอัตราการเจริญด้านเศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะได้รับการสนับสนุนจากต่างชาติ เช่น จีน เวียดนามและไทย ซึ่งเข้ามาลงทุน

พระพุทธศาสนาการบริหารและการปกครองในลาว

เมื่อมาประเทศลาว มาจำปาสักเราอาจคุ้นชินกับนักการศึกษาที่ถ้าพูดถึงลาวต้องอ่านหนังสือของท่านเหล่านี้ อาทิ มหาศิลา วีรวงศ์ นักปราชญ์ลาวเลื่องชื่อ ที่เกิดจังหวัดอุดรธานี เขียนหนังสือ “*ประวัติศาสตร์ลาว*” (๒๕๓๙) ผลงานอมตะหลังได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส และผู้ที่ศึกษาลาวจะต้องอ่าน และผ่านตา หรือประวัติศาสตร์อีสานที่เนื่องต่อระหว่างลาวและอีสาน ในเรื่อง “*ประวัติศาสตร์อีสาน*” (๒๕๔๖) ของเต็ม วิภาคย์พจนกิจ หรือนักวิชาการออสเตรเลีย อย่าง Stuart-Fox, M. ที่ศึกษาพัฒนาการของพระพุทธศาสนากับการปกครองสมัยใหม่ในความเป็นคอมมิวนิสต์ที่ผสมรวมกับพระพุทธศาสนา ในชื่อหนังสือ *Buddhist Kingdom, Marxist State: The Making of Modern Laos* (๑๙๙๖) รวมทั้ง “*ประวัติศาสตร์ลาว-History of Laos*” (๒๕๕๓) โดยทั้งหมดให้ข้อมูลและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาไว้คนละนิดละหน่อยคล้าย ๆ กัน “พุทธศาสนาเถรวาทแพร่เข้าสู่อาณาจักรลาวล้านช้าง (ประเทศลาว) ในสมัยเจ้าฟ้าจ๋ม (ครองราชย์ ค.ศ. ๑๓๕๓-๑๓๗๓)” ดังนั้น พัฒนาการและประวัติของพระพุทธศาสนาในลาวจึงเนื่องด้วยเจ้าฟ้าจ๋มและความเชื่อต่อทางประวัติศาสตร์กับอาณาจักรกัมพูชา ในข้อมูลของ หอมทวล บัวระภา (๒๕๕๓: ๗๖) ในผลงานเรื่อง “*พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม ๒๕๑๘-๒๕๓๓*” ให้ข้อมูลอีกว่า

“...ในสมัยเจ้าฟ้าจ๋ม (ครองราชย์ ค.ศ. ๑๓๕๓-๑๓๗๓) พระองค์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกได้ยกยอพระพุทธศาสนาให้เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวของประชาชน พุทธศาสนาได้เป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนลาวต่อมาหลายศตวรรษ...”

เมื่อร่วมสมัยเข้ามาหน่อยจากบันทึกของ อองรี มูโอดต์ (Henri Mouhot, พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๔๐๔/๑๘๒๖-๑๘๖๑) นักสำรวจชาวฝรั่งเศสในยุคสมัยของอาณานิคม เมื่อเดินทางไปถึงเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. ๒๔๐๔ ในบันทึกการสำรวจเชิงพื้นที่เรื่อง “*Voyage dans les royaumes de Siam, de Cambodge, de Laos et autres parties centrales de l'Indochine = Travels in the Central Parts of Indo-China (Siam),*

^{๑๓} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Phra Rajvaramethi (Prasit Brahmarangsi), Ph.D.. *Creative Sufficiency Economy of ASEAN*. (Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand ๒๐๑๕), p ๒๗-๓๐

Cambodia, and Laos During the Years ๑๘๕๘, ๑๘๕๙, and ๑๘๖๐” อันถูกถ่ายทอดจากต้นฉบับสู่ภาษาไทยในชื่อ “บันทึกการเดินทางของอ็องรี มูโอด ในราชอาณาจักรสยาม กัมพูชา ลาว และอินโดจีน ตอนกลางส่วนอื่นๆ” (กรรณิกา จรรย์แสง, ๒๐๑๕) ดังความตอนหนึ่งเมื่อเขาได้เห็นพระสงฆ์ลาว เขาได้กล่าวว่า “...พระสงฆ์ลาวพร่ำสวดมนต์อยู่ในวัด ตั้งแต่เช้าจนค่ำอย่างต่อเนื่อง ส่งเสียงดังน่ากลัว นี่เป็นหลักประกันอย่างแน่นอนว่าพวกเขาควรจะได้ตรงไปสู่สวรรค์...” (แม่น้ำโขง ฦ นครพนม, ๒๕๕๒: ๑๙๖) ดังนั้นพระพุทธศาสนากับสังคมลาวจึงเป็นพัฒนาการร่วมและแนบแน่นกันมาแต่อดีตดังปรากฏในบันทึกและงานการศึกษาเชิงประจักษ์

ในส่วนการปกครองของคณะสงฆ์ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคสมัยของระบบราชาธิปไตย ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๘/๑๙๗๕ ปรากฏในข้อมูลของ หอมหวล บัวระภา (๒๕๕๓: ๗๖) ที่นำเสนอข้อมูลไว้ว่า

“ก่อนเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองราชอาณาจักรลาวเป็น สปป. ลาวตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๕ โครงสร้างคณะสงฆ์ลาวดำเนินการปกครองโดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นองค์ประมุข ผู้บริหารมีสังฆนายกและสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง องค์การศึกษา องค์การเผยแผ่ และองค์การปฏิบัติสังฆกรรม ต่อมาปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ได้ยุบเลิกองค์การสงฆ์แบบนี้แล้วตั้งที่ปรึกษาสงฆ์ ๔ องค์แทน นอกจากนั้นก็ยังมีเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเมือง เจ้าคณะตาแสง และเจ้าอธิการวัด และกำหนดชั้นยศ (สมณะศักดิ์) ของพระภิกษุเป็น ๖ ชั้น คือ ๑) พระยอดแก้ว (สมเด็จพระสังฆราช) ๒) พระลูกแก้ว (สมเด็จพระราชาคณะ) ๓) พระหลักคำ (พระราชาคณะ) ๔) พระครู (มีพรรษาครบ ๑๐ แล้ว) ๕) พระชา (มีพรรษา ๕ ขึ้นไป) และ ๖) พระสมเด็จ (มีพรรษา ๓ ขึ้นไป)”

จนกระทั่งเมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบราชาธิปไตย (Monarchy) เป็นระบบสังคมนิยมพร้อมกับเวียดนาม กัมพูชาใน ค.ศ.๑๙๗๕/๒๕๑๘ ลาวได้เปลี่ยนแปลงพระพุทธศาสนาภายใต้เงื่อนไข “พุทธศาสนาและคอมมิวนิสต์” ดังปรากฏในหนังสือ “Buddhist Kingdom, Marxist State: The Making of Modern Laos” (Stuart-Fox, M.,๑๙๙๖) และ “พระพุทธศาสนาลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม ๒๕๑๘-๒๕๓๓”(หอมหวล บัวระภา, ๒๕๕๓) และบทบันทึกการเดินทางเรื่อง “จิวน้อย: มองลาวผ่านการศึกษาและแสวงหาโอกาสในชีวิตของสามเณร” (ฉวีวรรณ หนูแก้ว, ๒๕๖๑) ที่ให้ข้อมูลไว้ว่า

“...ในช่วงการเปลี่ยนแปลงเป็นคอมมิวนิสต์ รัฐบาลลาวพยายามควบคุมพระสงฆ์สามเณรให้อยู่ในกรอบอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในการสร้างชาติสังคมนิยมโดยเฉพาะช่วงสี่ปีแรก มีการปฏิรูปองค์กรสงฆ์ใหม่ ตั้งแต่ ๒ ธันวาคม ๒๕๑๘ การปฏิรูปในส่วนของบ้านเมือง มีการปรับเปลี่ยนองค์กรอิสระอื่นให้มาเป็นแบบสหกรณ์เพื่อที่รัฐจะได้ควบคุมได้และมีการเก็บส่วนเกินเข้ามาสู่รัฐโดยไม่มีต่อต้าน นอกจากด้านการเมือง การปกครองและวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว เฉพาะองค์กรทางด้านสถาบันศาสนาก็ได้รับการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร ปกครองของคณะสงฆ์ด้วย ดังนี้

๑) ได้ปฏิรูปยกเลิกโครงสร้างการบริหาร การปกครองของคณะสงฆ์ในแบบเก่า องค์กรสูงสุดในด้านการบริหารและผู้นำของคณะสงฆ์ลาว ได้แก่มหาเถรสมาคมซึ่งประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราช และพระราชาคณะอาวุโสจำนวนหนึ่งได้รับถูกแทนที่ด้วยคณะกรรมการชุดหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ดูแล และ

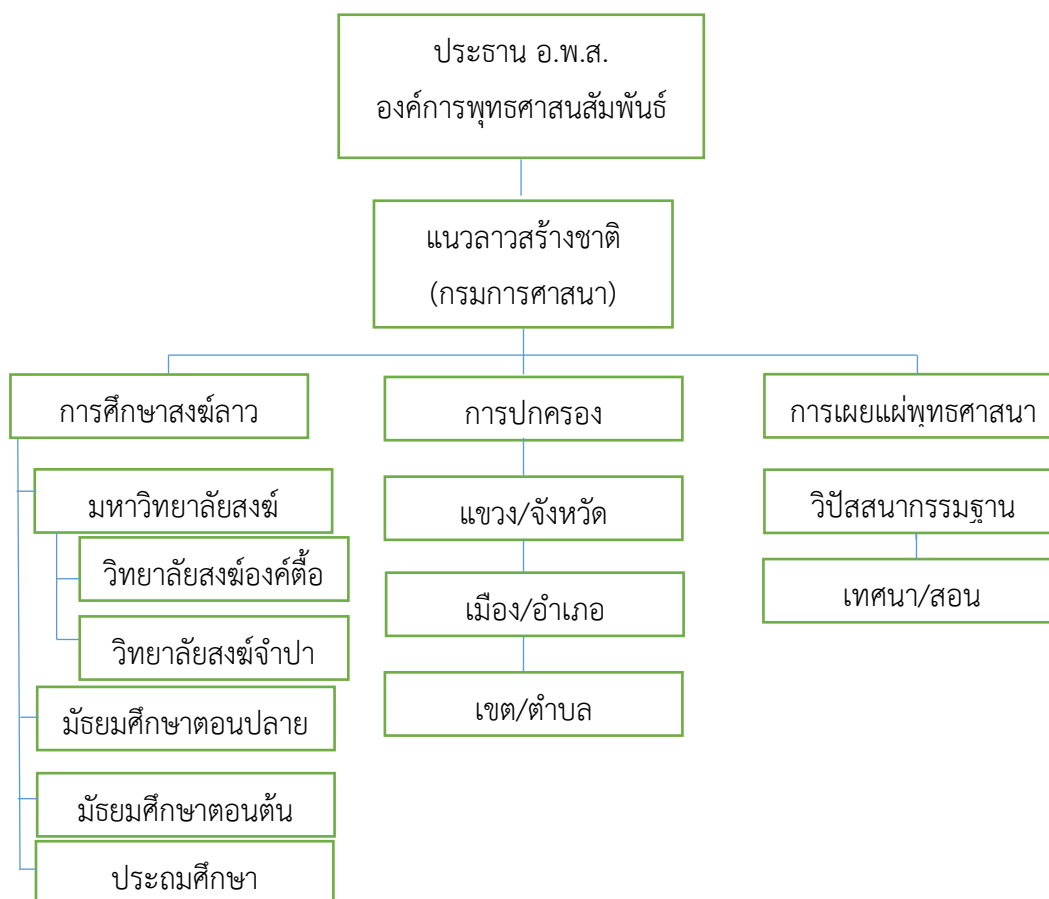
ดำเนินการจัดตั้ง ปกครองและบริหารสงฆ์ในรูปแบบใหม่ โดยรวมเอาธรรมยุติกนิกายและมหานิกายเข้าด้วยกันเรียกว่า พระสงฆ์ลาว

๒) พรรคประชาชนปฏิวัติลาวจัดให้มีการประชุม อบรมสั่งสอนทางการเมืองสำหรับพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์สังคมนิยม พระสงฆ์ควรจะได้รับรู้แนวคิดมาร์กซ์-เลนินเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ในการเทศน์แก่ประชาชนให้รับรู้แนวความคิด และนโยบายของรัฐบาลด้วย

๓) การใช้วิธีการประนีประนอมในการใช้พุทธศาสนาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาล สปป.ลาว โดยรัฐบาลใหม่จึงมอบหมายงานด้านการพัฒนาประเทศให้กับพระสงฆ์เพื่อไปปฏิบัติ รัฐได้ตั้งโรงเรียน และวิทยาลัยเทคนิคสำหรับพระสงฆ์ เพื่อฝึกอบรมความรู้ด้านยาสมุนไพรพื้นบ้าน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนด้านวิทยาศาสตร์สังคม...”

เมื่อล่วงมาถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภายใต้การปกครองสมัยใหม่ มีการจัดตั้งของพระสงฆ์ตามธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว ค.ศ. ๒๐๐๔ (พ.ศ.๒๕๔๗) มีองค์กรเป็นของตนเองชื่อว่า "องค์การพุทธศาสนา สัมพันธ์ลาว" (อ.พ.ส.) มีพระมหาก่อน ดำรงบุน เป็นประธานสงฆ์ลาว เข้าพิธีฮตสรง (พิธีมหาเถรภิเษก หรือพิธีฮตสง เป็นพิธีกรรมแต่โบราณดั้งเดิมของชาวพุทธลาว โดยมหาชนไม่ว่าจะชนชั้นฐานะใด จะนำเครื่องสักการบูชามาถวายแด่พระภิกษุที่เป็นที่นับถือสูงสุดของบ้านเมือง แล้วรดสรงน้ำแสดงความเคารพและถือว่าได้ตั้งพระภิกษุอาวูโสรูปนั้นให้เป็นที่มหาเถระผู้ใหญ่ในบ้านเมือง) เป็นสังฆนายกปกครองสงฆ์ลาวอย่างเป็นทางการ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ผ่านมา โดยพระมหาก่อน ดำรงบุน เป็นเจ้าอาวาสวัดไชยะพุมแขวนสะหวันนะเขต เป็นมหาเถระลำดับที่สองตามลำดับอาวูโสพรธธา สภาสงฆ์แห่ง สปป.ลาว จึงมีมติเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ ให้มีอำนาจกำกับดูแลและประสานงานสงฆ์ทั้งปวงบนแผ่นดินลาวตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๙ พระมหาก่อน เป็นประธาน อ.พ.ส. ลำดับที่ ๕ แห่งการปกครองระบบใหม่ มีวาระดำรงตำแหน่งครั้งละ ๕ ปี แต่ถ้ากองการประชุมประจำปีของคณะสงฆ์ทั่วประเทศเห็นสมควร ก็สามารถดำรงตำแหน่งไปได้เรื่อยๆ ซึ่งแตกต่างจากระบบสังฆราชแห่งราชอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเดิม ตามคำปรารภในกฎหมายคณะสงฆ์ลาว ว่า “พุทธศาสนาจะแยกออกจากชาติมิได้ พุทธศาสนาต้องยังประโยชน์ให้แก่ชาติและประชาชนบรรดาเผ่า” (ธีรภัทร เจริญสุข, ออนไลน์, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐)

ภาพที่ ๔.๓ แผนผังการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในลาว ตามการจัดตั้ง พ.ร.บ. คณะสงฆ์ใหม่
(ที่มา/ตัดแปลงจาก พระมหาดาวสยาม ปัญญาวิโร, ๒๕๕๕)

ในส่วนของประชากรสงฆ์ คือ พระสงฆ์สามเณรลาวก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีสถิติที่พบใน ค.ศ. ๑๘๗๒/๒๕๑๕ มีสถิติว่า มีวัด ๒,๑๐๘ วัด มีพระภิกษุสามเณรทั้งหมด ๑๘,๒๒๔ รูป จากจำนวนประชากรทั้งประเทศ ๓,๔๕๐,๐๐๐ คน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ใน ค.ศ. ๑๙๗๕/๒๕๑๘ และสถิติที่พบเมื่อ ค.ศ. ๑๙๘๗/๒๕๓๐ ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีพระภิกษุสามเณรลดจำนวนลงอยู่ที่ประมาณ ๑๕,๐๐๐ รูป เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรและสถิติของวัดที่เพิ่มขึ้น จนกระทั่งเมื่อ ค.ศ. ๒๐๐๘ พบว่าจำนวนภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้น ประมาณ ๑๙,๗๕๙ วัด ทั่วประเทศ โดยมีจำนวนของวัด และประชากรที่เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน พร้อมทั้งมีวัดและประชากร เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลในหนังสือ “พระพุทธศาสนาในลาว” (๒๕๕๕) โดยพระมหาดาวสยาม ปัญญาวิโร และ พระมหาเวท เมศนัย รองประธานศูนย์กลางองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ให้ข้อมูลว่า

“...พ.ศ. ๒๕๕๔ มีพระตามสายการบริการกิจการคณะสงฆ์ (อพส.) ทั้งหมดทั่วประเทศ ๔,๕๕๙ รูป โดยเป็นกรรมการศูนย์กลาง อพส. ๘๕ รูป ชั้นแขวง นครหลวง ๑๗๐ รูป ชั้นเมือง ๔๕๒ รูป ชั้นวัด/บ้าน ๓,๘๖๐ รูป มีพระสงฆ์สามเณร ทั้งหมด ๒๔,๒๕๓ รูป แบ่งเป็นพระสงฆ์ ๙,๕๘๒ รูป สามเณร ๑๔,๖๗๑

รูป มีวัดทั้งหมด ๔๘๙๔ วัด วัดที่มีพระสงฆ์อาศัย ๓๘๖๐ วัด วัดร้าง ๑,๐๓๘ วัด และในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ วัดมี ๔,๘๘๔ วัด แบ่งเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษา ๔,๑๓๔ วัด และวัดร้าง ๗๕๐ วัด มีพระสงฆ์ สามเณรประมาณ ๓๕,๐๐๐ รูป...” (เดลินิวส์ ออนไลน์ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑)

โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในลาวถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการบริหารโดยรัฐในระบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งข้อเด่นของพระพุทธศาสนาในลาวไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งสูญหายไป เมื่อเทียบกับกัมพูชา หรือประเทศจีนที่เป็นคอมมิวนิสต์ ระบบการปกครองแบบเดิมคือระบบกษัตริย์ในลาวถูกยุบเลิกไปเหมือนในกัมพูชา เวียดนาม พระสงฆ์และการบริหารกิจการปกครองคณะสงฆ์ในลาวจึงเปลี่ยนไป ตามอุดมการณ์ทางการเมืองของยุคสมัยจนกระทั่งปัจจุบัน โครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในลาวมีพัฒนาการสอดคล้องกับการขยายตัวของรัฐ พิจารณาได้จากสถิติของพระภิกษุสามเณรที่เพิ่มขึ้น ความเป็นเอกภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์มากขึ้น รวมทั้งการขยายตัวของระบบการศึกษา ที่จำนวนมากขึ้น และพระสงฆ์หนุ่มสามเณรน้อยได้รับการศึกษาดังปรากฏข้อมูลว่ามีพระภิกษุสามเณรเข้ามาศึกษาในประเทศไทยจำนวนมากขึ้นต่อเนื่องทุกปี ซึ่งจะได้้นำเรื่องการศึกษาและทิศทางการศึกษามานำเสนอเพื่อให้เห็นทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว รวมทั้งการที่รัฐที่มีลักษณะผ่อนคลายการควบคุมคณะสงฆ์ลาว ทำให้มีพระสงฆ์ลาวได้รับโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนามากขึ้น ดังปรากฏภาพลักษณ์ผ่านการจัดการศึกษาสงฆ์ลาวที่มีทิศทางการขยายตัวเพิ่มและก้าวหน้ามากขึ้น

การศึกษาของคณะสงฆ์ลาว โรงเรียนสงฆ์ และทิศทางเพื่อการพัฒนาคนในพระพุทธศาสนา

ในบทบันทึกนี้จะกล่าวถึงการศึกษาในลาว ตามภารกิจของการพานิสิตไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ส่วนของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน เมื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับงานการศึกษา ได้มีข้อมูลการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ลาว ปรากฏในงานวิจัย พระโสภณพัฒนบัณฑิต, และ ดร.อุทัย วรเมธีศรีสกุล (๒๕๖๐: ๓๙-๔๗) เรื่อง “พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม” ที่ให้ข้อมูลผลการศึกษาว่า

“...ต่อมารัฐบาลภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติประชาชนลาวได้เห็นคุณค่า ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมมาก (จิตร ภูมิศักดิ์, ๒๕๕๖ : ๒๕๙) จึงผ่อนผันความเข้มงวดที่มีต่อ สถาบันพระพุทธศาสนาให้สิทธิเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในประเทศลาว และได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดีมีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้นเป็นวิทยาลัย สงฆ์เช่น วิทยาลัยสงฆ์องค์ต่อประธานครหลวงเวียงจันทน์...”

การจัดการศึกษาของสงฆ์ลาว จัดตามการศึกษาในระบบสามัญของรัฐหลังจากปฏิวัติคอมมิวนิสต์ ๒๕๑๘ โรงเรียนสงฆ์ลาว มีการสอนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยมี ๒ หลักสูตรเคียงคู่กันไป คือหลักสูตรสายสามัญและสายพระปริยัติธรรม ซึ่งสายสามัญได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ส่วนสายพระปริยัติธรรม ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการเรียนตามที่คณะศึกษาสงฆ์ศูนย์กลางกำหนด ขณะเดียวกันคณะศึกษาสงฆ์ศูนย์กลางยังได้กำหนดให้วัดที่มีความพร้อมทั้งทั้งทุนทรัพย์และครูอาจารย์จัดการเรียนการสอนโดยแยกการเรียนการสอนจาก

สายสามัญ ซึ่งมีหลักสูตรการเรียน ๓ ชั้น คือ นักเรียนชั้นปีที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๓ ในชั้นแรกของระบบการศึกษาสงฆ์ได้กำหนดให้พระสงฆ์เรียนสวด เทศน์หนังสือลาวและหนังสือธรรมให้ได้ก่อน หลังจากนั้นจึงอนุญาตให้เรียนตามหลักสูตรในปี ค.ศ. ๒๐๐๙-๒๐๑๐ (พระศรีธาดุ ศรีประทุม และคณะ, ๒๕๕๓: ๙๒) โดยข้อมูลจากศึกษาของหอมหวล บัระภา ได้กล่าวถึงการศึกษาของสงฆ์ลาวไว้ว่า โรงเรียนสงฆ์ลาวได้อนุวัติตามนโยบายการศึกษาของชาติ คือ โรงเรียนทั่วประเทศลาวได้เข้าสู่ระบบใหม่ตามแผนปฏิรูปการศึกษา คือ ตั้งปี ๒๕๕๓ การสามัญศึกษาลาวจะเข้าหลักสูตร ๑๒ ปี แทนหลักสูตรที่เคยเรียนเพียง ๑๐ ปี ด้วยระบบ ๕-๓-๒ เปลี่ยนเป็น ๑๒ ปี ด้วยระบบ ๕-๔-๓ ดังนั้น คณะสงฆ์ลาวได้จัดให้สอดคล้องกับการศึกษาของชาติ คือ ประถมปลาย คือ ป.๓ - ป.๔ - ป.๕ ระดับมัธยมต้น ๔ ระดับคือ ม.๑ - ม.๒ - ม. ๓ - ม.๔ และระดับมัธยมปลาย ๓ ระดับคือ ม.๕- ม.๖ - ม.๗ (หอมหวล บัระภา, ๒๕๕๒: ๕๐; ธวัชวรรณ หนูแก้ว, ๒๕๖๑)

โรงเรียนสงฆ์ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญต่อพุทธศาสนาในลาวมายาวนาน เป็นที่ปลูกฝังอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพจากการศึกษาผ่านโรงเรียนสงฆ์ทั่วประเทศ สปป.ลาวจำนวนมากนับแต่อดีตมาแล้ว บทบาทของโรงเรียนสงฆ์ได้สร้างทั้งบุคลากรให้กับศาสนาและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ให้กับสังคม เช่นบทบาทเป็นข้าราชการ นักการเมืองและประชาชนที่มีคุณภาพ หลายคนมีเส้นทางผ่านการศึกษาในระบบโรงเรียนสงฆ์มาก่อน ดังข้อมูลของ ธวัชวรรณ หนูแก้ว (๒๕๖๑) ที่ให้ข้อมูลไว้ว่า

“...การเรียนของสามเณรนั้น บางพื้นที่มีสามเณรสามารถไปเรียนปะปนกับเด็กชาวบ้านด้วยทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ จากสถิติวัดทั่วประเทศมีโรงเรียนสงฆ์ทั้งหมด ๕๘ แห่ง ในนั้นมีโรงเรียนประถมศึกษาสงฆ์ ๑๑ แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ตอนต้น ๓๔ แห่งโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ตอนปลาย ๑๑ แห่ง และวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง มีครูอาจารย์สอนทั้งหมด ๖๕๗ รูป/คน มีครูพระสงฆ์ ๒๕๓ รูป และครูฆราวาส ๔๐๔ คน และมีนักเรียนนักศึกษาสงฆ์ทั้งหมด ๖,๙๗๔ รูป (พระศรีธาดุ ศรีประทุม และคณะ, วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, ๒๕๕๓: ๙๒)

ค่าเล่าเรียนสำหรับโรงเรียนสงฆ์ เมื่อ ๑๐ ปีก่อน ค่าเล่าเรียนเพียง ๓,๕๐๐๐ กีบ หรือประมาณ ๑๔๐ บาท ต่อปี (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ๒๕๔๙: ๔๔) ซึ่งปัจจุบันนี้ก็อยู่ระหว่าง ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ กีบ หรือคิดเป็นเงินไทยไม่เกิน ๔๐๐ บาท ค่าเล่าเรียนดังกล่าวนับว่าเป็นค่าเรียนที่ไม่สูงเลย แต่หากครอบครัวจากชนบทลาวก็ยังถือว่าเป็นจำนวนที่หาได้ยาก อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสงฆ์ต้องอาศัยการอุดหนุนจากรัฐเป็นส่วนใหญ่ และความจริงแล้วทางวัดก็จะเป็นฝ่ายจ่ายให้กับสามเณรในส่วนของค่าเล่าเรียนต่อปีส่วนนี้ เช่น ที่โรงเรียนสงฆ์วัดผาโอ เมืองหลวงพระบางที่มีจำนวนมากถึง ๔๐๐ รูป วัดก็จ่ายในส่วนนี้ให้ ดังนั้น การจ่ายค่าเทอมจำนวนน้อยนี้จึงนับเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กจากครอบครัวยากจนตามชนบทห่างไกลมีความสามารถที่จะจ่ายได้ด้วยตนเอง และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่จากถิ่นห่างไกล ตัดสินใจนำเอาลูกชายตัวเองเข้ามาบวชเป็นจรรย์น้อย ด้วยการให้ลูกตนเองมีการศึกษาในระบบที่สูงขึ้น ดังนั้น ในลาวจึงเห็นภาพของสามเณรตัวน้อยอายุระหว่าง ๑๒-๑๖ ปีจำนวนมากกว่าพระสงฆ์อย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากประเทศไทยจะเห็นจำนวนพระสงฆ์ที่มีอายุมากแล้วอยู่ตามวัดเป็นส่วนมากกว่าสามเณร หากไม่ใช่สำนักเรียนเฉพาะ...”

นอกจากนี้ในการสำรวจพื้นที่การศึกษาสงฆ์ในลาวของธวัชวรรษ หนูแก้ว (๒๕๖๑) ที่สัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาสงฆ์ในลาวอย่างอาจารย์เวียงทอง ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสงฆ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่ที่วัดจอมแจ้ง เมืองแก่นท้าว แขวงไชยบุรี ที่ให้ข้อมูลว่า

“...โรงเรียนแห่งนี้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ม.๑ – ม. ๔ ที่นี้มีครูอยู่ ๑๑ ท่าน เป็นทั้งฆราวาสและพระสงฆ์ และมีนักเรียนสามเณรประมาณ ๙๐ รูป ถือว่าเป็นโรงเรียนสงฆ์ขนาดเล็กในเมืองแก่นท้าว โรงเรียนยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน สภาพโรงเรียนเป็นตึกหลังเดียว สองชั้น ปรับปรุงจากกุฏิสงฆ์มาเป็นโรงเรียน จากการสังเกตห้องเรียนชั้นล่างของชั้น ม. ๓ เป็นพื้นที่เก็บของที่ใช้เป็นห้องเรียน การสอนของครูฆราวาสผู้สอนใช้การบรรยายให้นักเรียนสามเณรจดตามที่ตนสอน โรงเรียนสงฆ์แห่งนี้เป็นโรงเรียนอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลักสูตรโรงเรียนปริยัติธรรมสามัญ คือ การผสมผสานทั้งเรียนธรรมและเรียนฝ่ายสามัญด้วย จบการศึกษาออกมาสามารถไปเรียนต่อยังสถาบันที่สูงขึ้นทุกแห่งเหมือนการศึกษาของรัฐอื่นทั่วไป ส่วนใหญ่ของสามเณรมาจากชนบทห่างไกลมาอาศัยตามวัดต่างๆในเมืองแก่นท้าวไม่ได้ประจำอยู่วัดนี้แห่งเดียว เณรจะกระจายตามวัดต่างๆ เพราะวัดที่มีโรงเรียนไม่สามารถรองรับจำนวนสามเณรได้ทั้งหมด”

ภาพที่ ๔.๔ พระหนุ่มสามเณรน้อย ในนามนักเรียนโรงเรียนมัธยมสงฆ์ วัดภูควาย
(ที่มา: ออนไลน์, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

“.....สามเณรที่มาบวชถือว่าเป็นมาจากหลากหลายและมีฐานะไม่เท่ากัน อาจมีบางคนที่ฐานะไม่ได้ดีถือว่าขาดหรือยากจน ได้ใช้โอกาสนี้ในการศึกษาเล่าเรียนเพราะว่าประหยัดได้เยอะกว่าการเป็นฆราวาสไม่ได้อยู่วัด อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ห้ามบวช หากแต่เปิดโอกาสให้บวชได้ เพราะรัฐก็มองว่าผู้ปกครองรับผิดชอบไม่ได้ หรือถ้าไม่บวชก็หยุดการศึกษาไปเลย นี่จึงเป็นทางเลือกที่รัฐยังเห็นความสำคัญ ทั้งคณะสงฆ์ลาวได้พยายามของความสนับสนุนจากต่างประเทศอย่างไทยในบางโอกาส....” (ธวัชวรรษ หนูแก้ว, ๒๕๖๑)

“...หน้าที่ของสามเณรนั้นถือว่ามีความมากกว่าเด็กธรรมดา เพราะต้องรับผิดชอบการศึกษาฝ่ายสามเณรที่ตนเองต้องการ และต้องการปฏิบัติกิจศาสนาในฐานะของความเป็นนักบวชด้วย สามเณรจึงเรียนมากกว่าเด็กธรรมดา โดยจะเริ่มตั้งแต่ตั้งแต่ ๕ เพื่อเตรียมตัวออกบิณฑบาต เป็นกิจวัตรที่ขาดไม่ได้เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารและเป็นวิถีของพุทธ ก่อนจะกลับเข้าวัดเพื่อจะได้รับทานอาหารร่วมกัน เป็นการฉันในบาตรโดยใช้มือกิน ช่วงเวลา ระหว่าง ๖ นาฬิกา ถึง ๑๒ นาฬิกา ส่วนหลังจากนี้แล้วก็งดการกินอาหารตลอดวัน นอกจากนี้สามเณรต้องทำงานให้กับวัด เป็นแรงงานสร้าง ซ่อมแซมศาลา วัด เกือบขยะ และสารพัดงานวัดที่มี สามเณรต้องมาเป็นแรงงานที่ปราศจากค่าจ้าง แต่เป็นการตอบแทนศาสนาที่ให้ที่อยู่กินโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ สำหรับสามเณรนั้น การอยู่ในวัดถือว่าเป็นผู้ที่ต้องทำงานรับใช้ล้างสุด เช่น สามเณรต้องล้างจาน เกือบกวาดทำความสะอาดกุฏิ ศาลาวัด กวาดลานวัดเป็นประจำในวัดที่ตนอยู่ ไม่สามารถที่จะปฏิเสธงานเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ ในบางโอกาสเมื่ออยู่ในโรงเรียน ผู้เขียนได้พบสามเณรต้องมาลงแรงทำงานในการก่อสร้าง ปรับปรุงโรงเรียนด้วย เช่นที่โรงเรียนสงฆ์เมืองไชยะบุรี ผู้เขียนเห็นว่ามีการทำงานใช้แรงค่อนข้างหนักในตอนบ่ายของเหล่าสามเณรที่กำลังห่มผ้าเช็ดหน้าในการทำงานร่วมกันดูประหนึ่งว่าการทำงานเป็นการผ่อนคลายจากการเรียนของสามเณร เช่น ขนอิฐ ขนปูนทรายการเทพูนลานวัดให้เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ได้สมบูรณ์ การขุดดิน ขนทราย ล้างเหล่านี้เป็นงานที่สามเณรสามารถทำได้ทั้งจวน้อยและอายุจ้ว ทั้งนี้ สามเณรนับเป็นแรงงานในวัดที่แข็งแรง และจำนวนมากมีพลังงานเหลือเฟือ เพราะยังเป็นวัยรุ่น ถึงแม้จะทานอาหารสองมื้อ แต่เมื่อรวมกันมากก็มีประสิทธิภาพทำงานสำเร็จจำนวนมากได้ อาจกล่าวได้ว่า สามเณรนั้นต้องรับผิดชอบตนเองสูง เพราะนอกจากจะต้องคำนึงถึงกิจของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติธรรมรักษาศีล ๑๐ ข้อแล้ว ขณะเดียวกัน การงานที่เกิดขึ้นในวัดสามเณรจะต้องทำงานนั้นกับคนอื่นๆ ภายในวัดด้วย เพื่อให้มีสิทธิในการอยู่วัดนั้นต่อไปได้ ทั้งนี้ นับว่าต้องใช้ความอดทนอย่างสูงสำหรับสามเณรตัวน้อยๆ ที่ต้องจากครอบครัวออกมาอยู่วัดอย่างโดดเดี่ยว...” (ธวรรธ หนูแก้ว, ๒๕๖๑)

ดังนั้น จากภาพรวมของการศึกษาสงฆ์ของลาวทั้งประเทศ อยู่ภายใต้ระบบการจัดการและสั่งการจากส่วนกลางสอดคล้องกับการศึกษาชาติ มีเพียงการศึกษาในส่วนของฝ่ายศาสนา ที่อาจมีความแตกต่างอันหมายถึงการศึกษาพระพุทธศาสนาจะจัดให้มีเสริมสำหรับพระภิกษุสามเณรในโรงเรียนการศึกษาสงฆ์หรือการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรในลาว ในส่วนของภาคปกติก็จัดให้มีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาชาติ ดังข้อมูลปรากฏ

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายที่จำปาสักในอดีต

เหมือนนอกประเด็นแต่เมื่อไปแล้วได้ยินคำบอกเล่าบางประการ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับคณะสงฆ์ธรรมยุติกที่มีพื้นกำเนิดจากประเทศไทย ก่อตั้งให้กำเนิดโดยชิโรญานภิกขุ ที่ต่อมาลาสิกมาครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินเป็นรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ลักษณะของธรรมยุติกนิกายที่เป็นกายใหม่ในสังคมไทย ทั้งในส่วนของแนวคิดเรื่องความเป็นสังฆนิยม การตีความใหม่ และการสร้างพุทธศิลป์แนวใหม่ ดังปรากฏในงานของ อภิภัทร อังสนันท์ (๒๕๖๒) ในงานเรื่อง “ธรรมยุติกนิกาย: พุทธศาสนาแนวสังฆนิยม” และ พระไพศาล วิสาโล

(๒๕๔๖) ในงานเรื่อง “พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต” และพุทธศาสนาแบบธรรมยุติ ได้รับการยอมรับและเผยแพร่ส่งต่อไปยังกัมพูชา และลาวโดยเฉพาะที่จำปาสัก เมื่อมาถึงสถานที่แห่งนี้ก็มีการนำพามายังวัดหลวงปากเซ อันเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยสงฆ์ปากเซ ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ รวมทั้งคำบอกเล่ากับภาระกิจการยุบรวม “ธรรมยุติ-มหานิกาย” ให้เป็นเพียง “พระพุทธรศาสนาลาว” ภายใต้แนวคิด “พุทธศาสนาจะแยกออกจากชาติมิได้ พุทธศาสนาต้องยังประโยชน์ให้แก่ชาติและประชาชนบรรดาเผ่า” (ธีรภัทร เจริญสุข.ออนไลน์. ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) จากคำสัมภาษณ์บอกเล่าทางออนไลน์ของ มหาพอง ในฐานะประธานสงฆ์ลาว เทียบได้กับสมเด็จพระสังฆราช ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ.๑๙๗๕ ได้เล่าให้ฟังถึงภาระกิจการยกเลิกนิกายสงฆ์ในประเทศลาว คือ คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย ให้เหลือเพียงนิกายพระพุทธรศาสนาแบบลาวเท่านั้น ท่านเล่าไว้ว่า

“...ก่อนที่จะเป็นอิสระนั้น ประเทศ สปป.ลาว มีพระสงฆ์ ๒ นิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติ คณะสงฆ์ทั้งสองนิกายมีความแตกแยกมากที่สุดที่นครจำปาสัก หรือแขวงจำปาสัก ประชาชนและพระสงฆ์ที่เป็นธรรมยุติ จะไม่ร่วมสังฆกรรมกับพระมหานิกาย แม้กระทั่งผู้ชายที่อยู่ฝ่ายมหานิกายจะแต่งงานกับหญิงสาวที่อยู่ฝ่ายธรรมยุติ ฝ่ายชายต้องมาเข้าแต่ฝ่ายธรรมยุติเท่านั้น

ในครั้งนั้นวัดพระธรรมยุติที่แขวงจำปาสักมีรวมกันถึง ๒๓ วัด ได้รับการอุปถัมภ์ค้ำจุนจากบุตรธิดาและญาติเจ้าบุญอุ้ม ผู้ครองนครจำปาสัก จึงมีอำนาจและบารมีเหนือกว่าพระในฝ่ายมหานิกาย ซึ่งเป็นนิกายเก่าและมีจำนวนมากกว่า...”

ดังนั้น พัฒนาการของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในลาว สิ้นสุดไปพร้อมกับรูปแบบการปกครองใน ค.ศ. ๑๙๗๕/๒๕๑๘ เหมือนในกัมพูชานิกายของพระสงฆ์ถูกยกเลิกไปพร้อมกับระบบการปกครองใหม่ แต่ในลาวยกเลิกแล้วสิ้นสุดไป แต่ในกรณีประเทศกัมพูชาได้มีการฟื้นกลับมาเมื่อมีการนำรูปแบบการปกครองในแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ในปี ค.ศ.๑๙๙๕/๒๕๓๕ พระพุทธรศาสนาจึงกลับมาเป็นสองนิกายตามเดิมดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ในเมื่อมาแล้วก็นำมาแบ่งปันเป็นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประเทศลาวกับพระพุทธรศาสนาตามเรื่องโดยรวมที่นำมาเล่าแบ่งปัน

การศึกษาสงฆ์ที่เวียงจันทน์

เวียงจันทน์นับเป็นศูนย์กลางของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งสถาบันการศึกษา โดยในเวียงจันทน์มีข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ระดับสูง ๒ แห่ง คือวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง และมีข้อมูลว่าได้มีการจัดสร้างวิทยาลัยสงฆ์เพิ่มอีก ๑ แห่งที่นครเวียงจันทน์ ซึ่งผู้เขียนเคยเดินทางไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัย ก็ใช้โอกาสนี้เขียนถึงในประเด็นเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาสงฆ์ เพื่อประโยชน์ของการเชื่อมต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวและไทย ในบริบทที่พระสงฆ์สามเณรน้อยของลาวเข้ามาับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ทั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากสถิติ

รวมแล้วกว่า ๕๐๐ รูป ทั่วประเทศนับว่ามีจำนวนมาก และเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน

วิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง ลงพื้นที่วิจัยเรื่องการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สปป ลาว /วัดพระแก้ว/วัดพระธาตุองค์ตั้ง/วัดธาตุหลวง นครหลวงเก่าแขวงเวียงจันทน์ ระหว่าง ๒๑-๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ พบและสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง อาทิ พระหลักคำวรมณี มหาคัมภีรอาจารย์ พระอาจารย์ใหญ่ ปริญญาเอก พวงประเสริฐ ฌ วิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง แขวงนครเวียงจันทน์ สปป.ลาว (ที่มา: ผู้เขียน, วิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑)

วิทยาลัยสงฆ์วัดเทพนิมิต ซึ่งมีข้อมูลว่าได้มีพิธีการดำเนินการเปิดอาคาร เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีการเปิดการใช้อาคารวิทยาลัยสุวรรณนิมิต ซึ่งเป็นวิทยาลัยสงฆ์แห่งใหม่ขึ้นที่วัดเทพนิมิต(ธาตุพุ่ม) เมืองจันทบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยมีผู้ร่วมในพิธีทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจำนวน ๘๒ รูป/คน โดยมีพระอาจารย์ใหญ่หม่องหางอน ดำรงบุญ ประธานองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว และรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมด้วยประชาชนเป็นจำนวนมาก วิทยาลัยสุวรรณนิมิต เป็นวิทยาลัยสงฆ์แห่งที่ ๓ ใน สปป.ลาว แห่งแรกที่วัดองค์ตั้งมหาวิหาร แห่งที่ ๒ ที่วัดหลวงปากเซ วิทยาลัยสุวรรณนิมิต มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ตารางเมตร เป็นอาคารเรียน ๓ ชั้น แต่ละชั้นประกอบด้วย ๑๒ ห้องเรียน มี ๑ ห้องประชุมใหญ่ โดยใช้เวลาก่อสร้าง ๒๐ เดือนจึงแล้วเสร็จในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐

การศึกษาของสงฆ์ที่หลวงพระบาง

ในงานวิจัยของ Phrarajapariyatti (๒๐๑๖ : ๔๒-๕๖) เรื่อง The Religion Educational Management for Buddhism Propagation in the Greater Mekong Sub-Region Counties ที่ศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาสงฆ์ของคณะสงฆ์ในลาว ไทย พม่า โดยเฉพาะในลาวได้ทำการศึกษาใน หลวงพระบางที่วัดพระพุทธรบาท (Wat Phra Buddha Baht) ซึ่งให้ข้อมูลไว้ไม่แตกต่างกันนัก ในส่วนผู้เขียนเมื่อได้มีโอกาสเดินทางไปหลวงพระบางได้ไปยังสถานศึกษา ๒ แห่งที่เป็นระดับมัธยมศึกษา คือ ที่โรงเรียนสงฆ์วัดภูควาย และโรงเรียนสงฆ์วัดผาโอ อันเป็นวิทยาลัยสงฆ์ระดับประถมและมัธยม ที่เปิดโอกาสและจัดการศึกษาสำหรับพระหนุ่มเณรน้อย ซึ่งนัยหนึ่งเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชาติด้วย ดังที่ธวัชรธรรณ์ หนูแก้วได้ทำการศึกษาและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาไว้ว่า

“...รูปแบบชีวิตนักบวชในพุทธศาสนาของลาว เป็นเส้นทางแห่งการเริ่มต้นศึกษาของเด็กยากจนอยู่ห่างไกลเมืองและไร้โอกาสทางการศึกษา โดยมีโรงเรียนสงฆ์ประจำเมืองให้การศึกษาทันทีทั้งทางโลกและทางธรรมกับเด็กเหล่านี้ การให้โอกาสจากโรงเรียนสงฆ์เป็นการลดค่าใช้จ่ายและให้ที่พักอาศัย ได้สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความอดทนให้กับสังคมลาว สามเณรนอกจากจะอดทนในฐานะนักบวชแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพุทธศาสนา และนับเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับเมืองสำคัญ เช่น เมืองหลวงพระบางเมืองมรดกโลก ที่มีภาพลักษณ์แห่งเมืองพุทธศาสนา ภาพของสามเณรจำนวนมากได้ส่งเสริมให้ลาวเป็นเมืองพุทธศาสนาที่มีเสน่ห์น่าค้นหา และเดินทางมาท่องเที่ยวของคนทั่วโลก

ยังผลให้รัฐบาลลาวได้ให้ความสำคัญต่อการจัดระเบียบสงฆ์ให้ผิดชอบต่อพระศาสนาและประเทศชาติของตนด้วย...” (ธวัชรวิทย์ หนูแก้ว, ๒๕๖๑)

จากข้อมูลของพระมหานิกธ ฐานุตโตโร (๒๕๕๙ : ๖๕-๗๗) ที่เคยไปทัศนศึกษายังหลวงพระบางและได้เขียนถึงการศึกษาคณะสงฆ์หลวงพระบางไว้ในบทความเรื่อง “พระพุทธศาสนาในประเทศลาวกรณีศึกษา การศึกษาของคณะสงฆ์หลวงพระบาง (เมืองมรดกโลก).” ให้ข้อมูลว่า

“...ในประเทศลาวมีวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง คือวิทยาลัยสงฆ์องค์ตั้ง นครหลวงเวียงจันทน์ และวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก แต่ในหลวงพระบางยังไม่มีวิทยาลัยสงฆ์ แต่แนวโน้มในอนาคตจะมีการจัดตั้งขึ้นได้ เพราะในหลวงพระบางมีการจัดการเรียนการสอนปริยัติสามัญเป็นหลักและมีการเล่าเรียนนันทกรรมบาลีรองลงมา...”

ในขณะที่เดียวกันผู้เขียนท่านเดียวกันนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์ในหลวงพระบาง ยังเสนอแนวคิดว่าการศึกษาสงฆ์นอกเหนือจากการจัดการแบบทางเลือกแล้วยังเป็นกลไกของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรให้กับสังคมประเทศชาติและพระพุทธศาสนาในลาวด้วย ดังข้อมูลที่ว่า

“...ความจริงหลวงพระบางมีพระสงฆ์ไม่มาก ที่มีมากเป็นสามเณร มีการตักบาตรทุก ๆ เช้า เห็นขบวนพระภิกษุ-สามเณรยาวเหยียดมีพระเดินนำหน้าไม่กี่รูปที่ตามหลัง ส่วนมากเป็นสามเณรที่หลวงพระบางมีระบบที่น่าทึ่ง ทางรัฐรับรองสถานะของหลักสูตรการศึกษาที่จัดขึ้นในวัดต่าง ๆ ของเมืองหลวงพระบางให้มีฐานะเทียบเท่าระบบการศึกษาที่จัดในโรงเรียนโดยรัฐ มีหลักสูตรที่แตกต่างกันบ้าง โดยในระบบเรียนวัดมีวิชาเกี่ยวกับศีลธรรมและพระพุทธศาสนาเพิ่มมาจากระบบโรงเรียน ๓ วิชา ขณะเดียวกันก็ตัดวิชาบางวิชาของระบบโรงเรียนออก เช่น วิชาชบร็องและพลศึกษา หลักสูตรและชั้นปีเทียบเท่าระบบโรงเรียน เมื่อเรียนจบสามารถเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพหรืออุดมศึกษาเช่นเดียวกับระบบโรงเรียน เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาจึงเดินทางเข้าเมือง เพื่อแสวงหาโอกาสทางการศึกษาจากระบบโรงเรียนในวัด ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายในเรื่องการกินอยู่เพราะอยู่อาศัยวัด และอาศัยอาหารจากญาติโยมที่มาบิณฑบาต ขณะเดียวกันก็ได้บวชเรียนใกล้ชิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพุทธศาสนาทำให้เยาวชนของชาติมีพื้นฐานที่ดีทางจิตใจ...”

ภาพที่ ๔.๕ ผู้บริหารและนักเรียนการศึกษาสงฆ์ของลาวที่หลวงพระบาง วัดภูควาย
(ที่มา: ผู้เขียน, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑)

ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งที่ได้จากการลงพื้นที่ของธชววรรณ หนูแก้ว (๒๕๖๑) ให้ข้อมูลเสริมว่า

“...โรงเรียนสงฆ์หลวงพระบาง เป็นเมืองใหญ่และมีพระสงฆ์และสามเณรจำนวนมากที่เลือกเส้นทางการเข้ามาบวชเรียน การได้สำรวจหลวงพระบางและสัมภาษณ์พระทอง พรหมมะลี ได้ข้อมูลเพิ่มเติมคือ แต่เดิมนครหลวงพระบางมีโรงเรียนสงฆ์หลวงพระบาง ๑ แห่ง แต่แยกที่ตั้งเป็น ๓ วัด คือ โรงเรียนวัดมะโน สอนในระดับประถมศึกษา ๒) โรงเรียนวัดสบ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของถนนสักกะรินทร์ สอนเฉพาะมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ๓) โรงเรียนวัดสีพุทธบาท เป็นที่ตั้งของห้องการ หรือสำนักงานใหญ่ จัดการบริหารรวมกันอยู่ที่นี้แห่งเดียว สอนทั้งระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย(พระทอง พรหมมะลี สัมภาษณ์) นอกจากนี้มีโรงเรียนมัธยมสงฆ์ขนาดใหญ่อีกแห่งคือ โรงเรียนมัธยมสงฆ์ วัดภูควายหลวงพระบาง จัดการศึกษาแบบภาคปกติจนถึงมัธยม ๗ มีการสอนรายวิชาหลักและวิชาเฉพาะ เช่น วิจิตรศิลป์ พระพุทธศาสนา บาลีเบื้องต้น ปัจจุบัน พระและสามเณรมีประมาณ ๘๐๐ รูป และในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีโรงเรียนสงฆ์สร้างขึ้นใหม่เพิ่ม เป็นโรงเรียนนอกเขตหลวงพระบาง และมีจำนวนสามเณรจากเผ่าต่างๆกันมาอยู่ร่วมกันมาก คือ วัดผาโอ โรงเรียนสงฆ์วัดผาโอ มีนักเรียน ระดับมัธยม ๑ ถึงมัธยม ๗ เป็นโรงเรียนสงฆ์แบบกินนอน (สำนักเรียนบาลี) มีผู้เรียนประมาณ ๕๐๐ รูป ครูประมาณ ๒๐ คน ที่ได้รับการบรรจุโดยรัฐบาล การจัดการศึกษาที่วัดผาโอ พระอ่อนแก้ว สิทธิวงศ์ เจ้าคณะจังหวัดนครหลวงพระบาง เจ้าอาวาสวัดผาโอ เป็นพระที่เป็นหลักในการหาสามเณรที่เป็นชนเผ่ามาเรียน ได้สร้างวัด

ผาโอ ประมาณ ปี ๒๐๐๘ รวม ๑๑ ปี เพื่อให้เป็นที่เรียนของนักเรียนสามเณรในถิ่นห่างไกลเมือง เบื้องต้นได้อาศัยการสนับสนุนเงินจากการบริจาคของพุทธศาสนิกชนที่นับถือ ก่อนที่ภายหลังรัฐบาลจึง เข้ามาช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายเงินเดือนครู โดยแนวโน้มนักเรียนยังมีสามเณรจากเผ่าห่างไกลยัง เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ในส่วนนี้จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้บางวันอาหารไม่เพียงพอ เพราะสามเณรจำนวนมาก จึงต้องทดแทนคืออาหารสำเร็จรูปอย่างมาม่า โดยการขอรับบริจาคหรือการแผ่เอาจากสังคม ออนไลน์ ส่วนผ้าถุงห่ม บางทีก็ขาดไม่เพียงพอ โดยส่วนหนึ่งเครื่องนุ่งห่มได้ความร่วมมือจาก มหาวิทยาลัยสงฆ์เมืองไทยไปช่วยเหลือในแต่ละปี...”

ดังนั้น ในหลวงพระบางการศึกษาสงฆ์ลาวยังเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน พระพุทธศาสนาและเป็นเอกลักษณ์ที่ไปเยือนยลมาพร้อมทั้งพบและพูดคุยกับเจ้าสำนักสงฆ์ที่ป่าภูควาย และ วิทยาลัยสงฆ์วัดผาโอ และเจ้าอาวาสในเขตหลวงพระบางหลายรูป ล้วนตระหนักและเห็นความสำคัญของ การศึกษาของพระภิกษุสงฆ์สามเณรกับการส่งเสริมให้เป็นกลไกการพัฒนาคนในหลวงพระบางและในประเทศ ลาวต่อไปได้ด้วย

การศึกษาสงฆ์ที่จำปาสัก

ในการเดินทางครั้งนี้ของผู้เขียนเกิดขึ้นภายใต้โครงการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมอาเซียน: กรณีศึกษา ประเทศลาว ภายใต้โครงการ นิสิตสัมพันธ์อาเซียน: ความสัมพันธ์ทางศาสนาไทย-ลาว โดยศูนย์อาเซียนศึกษา มจร คณะของพวกเราเดินทางด้วยเครื่อง และรถยนต์ และปลายทางเป็นปากเซ หรือจำปาสัก ดินแดนที่มี พัฒนาการมายาวนาน แต่ในความยาวนานเหล่านั้น เราอาจเคยได้ยินชื่อครูบาโพนสะเม็ก ผู้มีส่วนต่อการสร้าง และบูรณะองค์พระธาตุนครพนม หรือในชื่ออื่น เช่น ครูบาชีหอม อันหมายถึงความงดงามเกียรติขจรไปยาวไกล

วิทยาลัยสงฆ์จำปาสักถือเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงแห่งที่ ๒ ของคณะสงฆ์ลาว ตั้งเมื่อ ค.ศ.๒๐๐๖ โดย พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช เจ้าคณะแขวงจำปาสัก สปป ลาว รับรองโดย กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา มีการเปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ ๒๐๐๗ เป็นต้นมา เมื่อจำเพาะไปที่เรื่องการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์ลาว มีการ จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน ๓ สาขา อันประกอบด้วยคณะพุทธศาสนศึกษา (Faculty of Buddhist Studies) คณะลาว (Faculty of Lao) และคณะภาษาอังกฤษ (Faculty of English)

กิจกรรมแรกในภาคเข้าคือการร่วมทำกิจกรรมทางวิทยาลัยปากเซ ที่นิสิตระหว่างของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี บริหารและดำเนินการโดยศูนย์อาเซียนศึกษาเป้าหมาย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ตรงร่วมกับระหว่างนิสิตและผู้เรียน และที่สำคัญทำให้เกิดการปรับ สมดุลทางความคิดจากประสบการณ์และการเดินทางจริง โดยกิจกรรมแรกเป็นการพบกับนิสิตของวิทยาลัย สงฆ์ลาว โดยประเด็นเป็นการพูดคุยในประเด็นการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่าน กระบวนการวิจัย ซึ่งผู้บริหารคณาจารย์ของวิทยาลัยสงฆ์ได้แบ่งปันและเสริมองค์ความรู้ร่วมกันทั้งในส่วนการ เรียนรู้และพัฒนาการของวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักว่า

“...การเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นสำคัญ การวิจัยก็สำคัญเหมือนกัน ถือเป็นบริการวิชาการสู่สังคม การเรียนการสอนก็เน้นการวิจัยในชั้นเรียน กำหนดขึ้นโดยกรมสร้างครู กระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนั้นยังเน้นการพัฒนาผู้สอนในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มุ่ง “สอนเก่ง สื่อสารได้ และใช้ ICT เป็น...”

สัมภาษณ์ อาจารย์คำพูด วิมลจิก

รอง ผอ.ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ปากเซ ๓ กันยายน ๒๕๖๒

“...การวิจัยนั้นสำคัญที่สุด โดยทางองค์การสร้างครูได้ให้ความสำคัญกับการวิจัย และผลวิจัยที่เป็นตัวเลข วัดผลได้ในเชิงประจักษ์ จึงเน้นให้พัฒนาบุคลากรด้านวิจัยด้วยในขณะนี้...”

พระอาจารย์สุวรรณ จันทราช

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เจ้าคณะแขวงจำปาสัก สปป ลาว

“...การปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ การปกครอง สปป.ลาว มีการปฏิรูป๔ครั้งแล้ว ปัจจุบันลาว กำลังปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเดินหน้าเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และมีความเป็นนานาชาติมากขึ้น การศึกษาคณะสงฆ์ มีเพียงหนึ่งเดียว คือองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ ลาว โดยมีชื่อย่อว่า พอส. ลาว แสดงให้เห็นถึงระบอบปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ชัดมากกว่าประชาธิปไตย...”

พระปลัดสุริยา สุริโย (พุทธศาสตร์ปีที่๑) สามเณรณวันต์ พิมพะ

เมื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนิสิตอาจารย์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง มีการตอบคำถาม พูดคุย แบ่งปัน แשרประสบการณ์และความรู้สึกร่วมกัน ผลที่ได้คือนิสิตมีความตื่นตัว ในการถามและการตอบประเด็น สร้างแรงจูงใจระหว่างกันและกันจากพื้นที่จริงของวิทยาลัยสงฆ์ปากเซ จากนั้นผู้เขียนและท่านพระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล อาจารย์ประจำครุศาสตร์ วิทยาเขตอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผู้นำพานิสิตในนามวิทยาเขตไปยังพื้นที่ ได้พบ กับท่านปรีक्षा เข้ากราบนมัสการพระเดชพระคุณ พระสุวรรณ จันทราช เจ้าคณะแขวงจำปาสัก ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก เพื่อเรียนปรึกษาการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักและศูนย์อาเซียนศึกษา ด้านการวิจัยและบริการวิชาการในประชาคมอาเซียน ซึ่งพระเดชพระคุณได้เห็นความสำคัญและยินดีในการจัดทำความร่วมมือครั้งนี้ โดยศูนย์อาเซียนศึกษาและ มจร วิทยาเขตอุบลราชธานี จะดำเนินการตามขั้นตอนและระเบียบของมหาวิทยาลัยต่อไป

ภาพที่ ๔.๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับผู้บริหาร นิสิตวิทยาลัยสงฆ์ปากเซ ณ อาคารวิทยาลัยสงฆ์ วัดหลวงปากเซ จำปาสัก (ที่มา: ๓ กันยายน ๒๕๖๑)

บทสรุป

การศึกษาเป็นกลไกประการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกประเทศ และทุกองค์กร หน่วยงาน พระพุทธศาสนาลาว จัดการศึกษาสงฆ์ก็เพื่อเป้าหมายสำหรับการพัฒนาคนในศาสนาในประเทศของตนเองด้วย ศูนย์อาเซียนศึกษาก็เล็งเห็นและให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นพันธกิจและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย จึงได้หาแนวทางร่วมในการที่จะพัฒนาคนในศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาด้วยเพื่อการจัดการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์รวมในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศชาติ ดังงานศึกษาของเรื่องศิลป์ หนูแก้ว ในเรื่อง เสนอเป็นผลการศึกษาไว้ว่า

“... วิถีของพระสงฆ์สามเณรต้องอาศัยความอดทนทั้งกายและจิตใจอย่างสูง จากการประพฤติปฏิบัติที่สวนทางกับชีวิตช่วงวัยรุ่น สามเณรต้องมาควบคุมตัวเองในการรักษาศีล สวดมนต์ ทำกิจภายในวัด ขณะเดียวกันการเล่าเรียนฝ่ายสามัญ (ทางโลก) ก็ต้องตั้งใจสำหรับอนาคตที่ดี แต่ส่วนใหญ่ของสามเณรนั้นสามารถเดินทางไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษาได้ เพื่อยกระดับชีวิตของตนเองและครอบครัว ดังนั้น ปลายทางของสามเณรลาว หลังสำเร็จการศึกษามีทางเลือกอยู่สองทาง คือ สามเณรเมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ส่วนหนึ่งจะลาสิกขาไปเรียนต่อระดับสูงขึ้น เช่น วิทยาลัยสุภานุวงศ์ วิทยาลัยสร้างครุหลวงพระบาง หรือแม้แต่วิทยาลัยอาชีพอื่นๆ อีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่ในร่มเงาของศาสนาต่อ เข้าสู่ผู้ใหญ่อุปสมบทเป็นพระสงฆ์ต่อไป เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยทั้งในลาวเอง เช่น วิทยาลัยสงฆ์องค์ต่อ ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนหนึ่งเดินทางไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ เช่น ประเทศไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท เป็นต้น ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สาธุทอง พรหมมะลี พระสงฆ์ลาวจากเมือง

หลวงพระบาง ท่านเรียนหนังสือที่วัดผาโอ วัดนอกเมืองหลวงพระบาง ท่านได้รับโอกาสได้มาเรียนที่ มหาวิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาเขตขอนแก่น ในระดับปริญญาตรี โดยความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาส ส่งมาเรียน สาธุทองได้เลือกเส้นทางการศึกษาต่อในสถานะความเป็นพระ ซึ่งมีน้อยในส่วนนี้ เพราะมีค่าใช้จ่ายสูงพอสมควรทั้งค่าเทอมและค่าใช้จ่ายอื่นๆ (พระทอง พรหมมะลี, สัมภาษณ์)...”

รวมทั้งสถิติของพระภิกษุหนุ่มสามเณรน้อย ที่มาเข้ารับการศึกษาในประเทศไทย จากสถิติของสำนัก ทะเบียนและวัดผล สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาเป็นกลไกการพัฒนา รวมทั้งการศึกษาแบบเชื่อมโยงเป็น เครือข่ายจะทำให้เป็นเครื่องมือ เครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศชาติและพระศาสนาได้ด้วย จากการ เดินทางครั้งนี้ได้มีโอกาสเดินทางและสัมผัส จะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในพระพุทธศาสนา ดังมีข้อมูลว่า

“....การศึกษาในโรงเรียนสงฆ์ทั้งระดับมัธยมศึกษา และระดับวิทยาลัยสงฆ์ได้สร้างบุคลากรที่มี คุณภาพกับสังคมลาว บุคลากรเหล่านี้อาจจะไม่ได้ยกระดับไปสู่ระดับสูงของสังคม แต่ก็ถือได้ว่า การศึกษาของสงฆ์ได้ให้หลักประกันชีวิตในระดับที่พอเลี้ยงตนเองได้อย่างกลุ่มคนที่มีการศึกษาหรือ กลายเป็นชนชั้นกลางในสังคมขึ้นมา อาชีพที่ศิษย์เก่าโรงเรียนสงฆ์เลือกทำ นอกจากการเป็นครูแล้ว ความมีทักษะด้านภาษาอังกฤษ และมีความรู้ด้านวัฒนธรรมหลายคนได้เลือกที่จะเข้าสู่อาชีพค้าปลีก ที่ เป็นความต้องการของเหล่าจิว๋น้อยหลายคนเมื่อมีโอกาสได้เรียนภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ในฐานะหลวงพระ บางเป็นเมืองมรดกโลก ธุรกิจการท่องเที่ยวในลาว ได้เป็นช่องทางทำให้ผู้ที่เก่งภาษาได้มีงานทำอย่าง ต่อเนื่อง...”

การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาระดับอุดมศึกษานับเป็นหัวใจของการพัฒนา ในการเดินทางครั้งนี้จึง สะท้อนคิดจากประสบการณ์ตรง แบ่งปันเป็นข้อเขียนบันทึกสิ่งที่ได้พบเห็น พร้อมนำมาแบ่งปันเล่าเรื่องเป็น บันทึกการเดินทาง บันทึกกิจกรรมของศูนย์อาเซียนศึกษา และบันทึกเวลา ทำให้เห็นว่าอย่างไรเสียกิจกรรม เชื่อมโยง ประสานแบบนี้จะมีประโยชน์ในเชิงพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาเครือข่ายร่วมกันระหว่าง สถาบันการศึกษาสงฆ์ของไทย และสถาบันการศึกษาสงฆ์ของลาว เพื่อเป็นเครื่องมือร่วมกันในการพัฒนาคน พัฒนางานการศึกษาในองค์กรรวมได้

คำถามท้ายบท

๑. ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในลาวเป็นอย่างไร
๒. การจัดองค์กรบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในลาวมีประวัติและพัฒนาการเป็นอย่างไร
๓. ให้อธิบายถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวที่ปรากฏในปัจจุบัน เป็นอย่างไร
๔. การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศสทั้งในส่วนองค์กร ปกครอง องค์กรศึกษาเป็นอย่างไร
๕. แนวโน้มการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้เกิดประสบการณ์ และการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

เอกสารอ้างอิง

ชิตมโน. **พระพุทธศาสนาในนานาประเทศ**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๓

ทรงวิทย์ แก้วศรี. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๐ พระพุทธศาสนาในอินโดจีน**. กรุงเทพฯ: การศาสนา. ๒๕๓๐.

มาติน สจ๊วต-ฟอกซ์. **ประวัติศาสตร์ลาว (History of Laos)**. จีราภรณ์ วิญญรัตน์ แปล. กรุงเทพฯ:มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, ๒๕๕๖

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๐.

พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **กาลานุกรมพระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก**. กรุงเทพฯ: ผลิตัมม์, ๒๕๕๒.

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ ดร. **พระพุทธศาสนาในประเทศลาว**. เม็ดทรายพริ้นติ้ง กรุงเทพฯ ๒๕๔๖

พระครูวิสิฐ ปัญญาวัฒน์และคณะ. **อิทธิพลพระพุทธศาสนาในประเทศลาว**.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เชียงใหม่ ๒๕๕๓.

พระมหาอุทัย ธมมสาโร. **พระพุทธศาสนาและโบราณคดีในเอเชีย**. กรุงเทพฯ: เพื่ออักษร. ๒๕๑๖.

พระราชธรรมนิเทศ,(ระแบบ ฐิตญาโณ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ. มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สงวน รอดบุญ ผศ. **พุทธศิลปะลาว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๒๖.

สุชาติ หงษา,ดร.. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สยาม, ๒๕๕๐

เสถียร โพธิ์นันทะ. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ เล่ม ๒**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

มูลมรดกชนชาติอ้ายลาว. (อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินนรสถกมลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชแห่งราชอาณาจักรลาว ๑๒ มี.ค.๒๕๒๘) กรุงเทพฯ: หจก.จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๘.

Phra Rajavaramethi (Prasit Brahmarangsi), Ph.D.. **Creative Sufficiency Economy of ASEAN**.

Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand 2015.

http://www.na.gov.la/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=189&lang=la

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/viewFile/6816/5890>

<http://watmai.atspace.com/laos.htm>

<http://www.manager.co.th/Dhamma/ViewNews.aspx?NewsID=9580000110588>

<http://www.dhammadhai.org/thailand/missionary/laos.php>

http://www.asc.mcu.ac.th/?bwl_kb=buddhism-loas